

LICZBA (1482) *sb f*

-cz-, -cz-, -ć-, -ts-, -tz- (1333), -dź-, -dz-, -dź-, -ds- (149).

sg *N* liczba (252). ◇ *G* liczby (508). ◇ *D* liczbie (12). ◇ *A* liczbę (400) [w tym: -e (17), -ą (5)]. ◇ *I* liczbą (80). ◇ *L* liczbie (213). ◇ *pl N* liczby (3). ◇ *G* liczb (3). ◇ *A* liczby (3). ◇ *I* liczbami (4). ◇ *L* liczbach (2); -ach (1) *SarnStat*, -ách (1) *WujNT*.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Pojęcie matematyczne; numerus Murm, PolAnt, Vulg, Mącz, Cn (154)*: Numerale nomen, quod numerum significat. Eyn wort das die tzał bedeut. Słowo którą liczbę známyonuye. *Murm* 199; *BartBydg* 98b; Gdyż iako iedność iest początek wśelkieu liczby dalżey/ tak theż on od ktorego wśytki rzeczy początek maia/ chciał sie pod iednością iftności zamknąć *KłosAlg* Av; O czworgu też to powiem/ iże ta liczba łama iest grunt wśelkieu doskonałey ftałości *KłosAlg* A2v; Dziefiątek liczba/ iest nazacniey[za/ [...] Y owżem tha Liczba wśythki inſze przed łobą: tak thy ktore łą w czetnie: iako y ktore łą w lichu: w łobie zamyka. *KłosAlg* A4, A2 [2 r.], A2v, D4, F2 [2 r.]; *GroicPorz* d2v; *BibRadz* I 451a marg; *GrzegRóżn* N; *KwiatKsiąż* I3; *LeovPrzep* F; *RejAp* BB, F2v, [13], 48; *BudNT* Ii6, Kk8; *ModrzBaz* 92v; *WujNT* 870 [3 r.].

W połączeniu z liczebnikiem [liczba + liczebnik (22), liczebnik + liczba (17)] [w tym: liczba w ktorej [ile] jest (a. zamyka się) (2), liczba która [ile] w sobie zamyka (1), liczba [ile] w sobie zamykając(a) (a. osięgająca, a. mając(a)) (11)] (39): Pothym iest liczba Siedmioro/ ktorey zacność z tąd sie vkazuie/ iż iest fiedm Płanet niebieskich *KłosAlg* A3; Ósmiora liczba iest też od zacności nie oddalona, bowiem ona z pierwżey y z wtorey rowney liczby składa sie *KłosAlg* A3v, A3, A3v, A4; *BibRadz* I 451a marg; *BielKron* 438v; *GrzegRóżn* N2; Millenarius numerus, Lidźbá tyfiac w łobie zámykáyaca. *Mącz* 221c, 47c [2 r.], 51c, 79b, 240a, 251b [2 r.] (15); *LeovPrzep* H3v, H4 [2 r.]; Abowiem pod tąd fiedmioráką liczbą póspolicie Pan wśytki ine liczby łwoie zámykác zawżdy raczył *RejAp* BB, F2v, 6, [13], Ff; Ternarius – Troinik, trzi wliczbie maiaci *Calep* 1056a, 180a, 685a, 970a, 1121a; A odiawżzy tę literę/ tedy 400. do liczby 666, nie dołtanie. *WujNT* 870, 217, 870.

W charakterystycznych połączeniach: liczba (jest) dalsza, nazacniejsza, nieoddalona, (na)pirwsza (3), pośledniejsza, przywoita, wtora, wysłowiona; liczba podoba się (2), zgadza się, znaczy (2); imię liczby, początek (2), położenie, zacność; [ile] do liczby nie dostanie; liczbę (u)czynić (4); [jaką] liczbę mieć, napelnić, zamykać (2), znaczyć, znamionować (2), zwać (2); zejć przez liczbę; w liczbę odjąć, zebrać; (pod) liczbą okazować, rozkazować, wspominać, zamykać (3); reguła o liczbie.

Zwroty: »dzielić [liczbę] przez liczbę« (1): dopiero ią dziel przez tę liczbę wktorey sie porownały *KłosAlg* F2.

»mnożyć liczbę przez [liczbę]« (1): Mnoż iednę liczbę przez drugą *KłosAlg* D4.

»odjąć liczbę [od liczby]« (1): Odeymi iednę liczbę od drugiey więtfzą od mnieyżey. *KłosAlg* D3.

»przydać liczbę [ku liczbie]; przydawanie liczb« (1 : 1): Przyday iednę liczbę Ku drugiey. *KłosAlg* Dv, D4.

»złamać liczbę [przez co]« = *podzielić* (2): Tedi złam całą liczbę przez łwego mianowacza z przydaniem licznika *KłosAlg* F3, F3v.

Wyrażenia: »liczba (jest) doskonała [= *dająca się podzielić przez trzy*]« (4): Potym iest troycza [...] fama w łobie doskonała/ bowiem początek/ frzodek y dokonanie w łobie zamyka/ y wżitki inſze liczby doskonałe (iako iest ſzeſćioro y dziewięćioro etc.) z niey ſie rodzą. *KłosAlg* A2v, A2v, A3, A4.

»liczba lichem idąca [= *nieparzysta*]« (1): od ktorey liczby/ niechby ie ſądem lub ławicą dziewięći ołob zwano. Dla tego ie lepák lichem kładę/ bo iefli by byli cetnem/ á niezgadźali by ſię [...] zawnždyby iednego ſzukác trzebá/ ktory by ſię ábo do te⁸⁰ ábo do owe⁸⁰ zdania przychylił: ktorego iednák do liczby lichem idącey nietrzebá [*ad imparum numerum minime est necessarius*]. *ModrzBaz* 92v.

»(nie)rowna [= (*nie*)parzysta] liczba« [*szyk 1 : 1*] (2): Potym iest troycza pirwſza liczba nie rowna/ wżakoż fama w łobie doskonała *KłosAlg* A2v, A3v.

Zestawienia: »cała liczba« (4): Złám czałą liczbę przez fraktę iey *KłosAlg* F3v, E2v, F3 [2 r.].

»łamana liczba« = *ułamek* (7): Poczyna ſie wtora częśc o Regule Detri w czałey y w łamanej liczbie. *KłosAlg* E2v; Regula o łamanej liczbie poſpolita. *KłosAlg* F3, Fv, F2, F3, F3v [2 r.].

»liczba poſpolita« = *liczebnik główny* (2): Ymyoná liczby poſpolitey przelożoney. *Murm* 198; *BielŻyw* 6.

»liczba którą zową proſtą [= *niezłożona*]« (1): *KłosAlg* A4 *cf* »liczba składana«.

»liczba składana, którą zową nie składną« = *złożona lub niezłożona* (2): á to iż iest dokończenie Liczby iuż wyſłowioney/ kthorą zową proſtą á nie składną/ Iest też y początkiem liczby składaney/ która ſie poniey poczina. *KłosAlg* A4.

Szereg: »liczba i wielkość« (1): Tenże teſz ſpołob około liczby/ ktory Arithmetiką iest nazwan: y owielkosciach ktory Geometrią bywa mianowan/ wktoy m [!] ſpołobie albo poſtępku/ podług rozmaitych przyſtoſzywan/ licha albo czetna/ [...] rozmaite polożenia/ lidźb y wielkości poſtánowione bywáią *KwiatKsiąż* 13v.

a. *Graficzny symbol liczby i cyfra; słowna realizacja zapisu* (65) : Naucz ſie they liczby dobrze wymawiac. 9 1 4 2 3 5 3 4 5 6 *KłosAlg* Bv; Dobrze ſie wierſz w czytaniu potoczy/ Przeto liczbá przy nich vkázuie/ Wiele ktory ſylab zawnięzuie *BielKom nlb* 7; Ten żydy piſác napirwey nauczył/ wynalazły bukſztaby ábo kárák [...] iákie tu obaczyſz. [...] Przez ty litery też oni liczbę rozumieią. *BielKron* 45v; Aera, nota numeri est, puta in moneta notabatur numerus quem valebat. Liczbá którą kładą ná grofze/ yáko wiele płácą *Mqcz* 4d; Wiele ſie thego przygadźálo [...] / táiemnie lifty przefyłać [...]: Piſzą iedni przes káráktery nieznáioime/ drudzy przes liczbę/ drudzy tylko przes *Vocales BielSpr* 49; Bo v Grekow iáko y y Ebreyczykow ináčzey liczby nie znáčzą/ iedno przes litery *BudNT* Kk8, Gg3; *CzechRozm* 136v [2 r.], 139v, 170, 170v; *NiemObr* 100, 173; *ReszList* 147 [2 r.].

W charakterystycznych połączeniach: liczba ukazuje, liczby uczyć, używać, wymawiać; charakter liczby; liczbę kłaść, przydać, rozumieć, znaczyć; piſac przez liczbę; wejźrzeć w liczbę; liczbę piſac; w liczbie pokazować się (okazować się) (2).

Szereg: »liczba albo cyfra« [*szyk 1 : 1*] (2): Ale iż v nich nie cyfrámi álbo liczbá iáką ty látá piſzą/ ále ſłowy dokładnymi *CzechRozm* 137, 137.

α. *O symbolicznych liczbach w Apokalipsie, którym przypisuje się znaczenie imienia szatana, jego przedstawiciela człowieka lub pewnych przełomowych momentów w historii Kościoła Św.* (23) : Położył

też Duch święty liczbę człowieka y liczbę bełtiew/ fześć kroć fto fześcdzyefiāt y fześć. To iáko z dawná wiemy/ iż Pan ząwždy zákrywał czáły dekretow fwoich pod niepewnemi liczbámi *RejAp* 116v.

liczba czego (8): *RejAp* BB4, 115, 127v; Y widziałem [...] ktorzy zwyćieftwo otrzymáli nád zwierzem y (nád) obrázem iego/ y (nád) cechą iego/ y (nád) liczbą imieniá iego [*ex numero nominis eius*]/ (widziałem) ftoiące ná morzu fklánem/ máiące árfy Boże. *BudNT Apoc* 15/2; Trzećie/ iż tá będzie liczbá imieniá Antychriftowe⁸⁰: á nie liczbá czáfu ktore⁸⁰ fię Antychrift ziáwić/ ábo więc vmrzeć miał *WujNT* 870, *Apoc* 13/17, 15/2.

liczba czyja [*G sb i pron*] (13): Abowiem ci liczbá człowieka á liczbá bełtiew ieft fześć kroć fto y fześcdzyefiāt y fześć. *RejAp* 115, 116v [3 r.], *Eev*; *BudNT* Kk8 [2 r.]; *WujNT Apoc* 13/18 [2 r.], s. 869. *Cf Zwrot*.

W połączeniu z liczebnikiem [zawsze: *liczba + liczebnik*] (8): Támże kładzie Duch święty y liczbę lat zyáwienia Bełtiew tey 666. *RejAp* BB4, 115 [2 r.], 116v [2 r.], 144v; *BudNT* Kk8; *WujNT Apoc* 13/18.

W charakterystycznych połączeniach: *liczba niepewna*; *liczba (jest) bestyjej* (6), *czasu, człowieka* (6), *imienia* (6), *lat zjawienia*; *liczbę kłaść (położyć)* (2); *nad liczbą widzieć*; *zakrywać pod [jaką] liczbą*.

Zwrot: »obliczyć liczbę [czyją]« = *rozszyfrować, odczytać coś; computere numerum* *Vulg* (2): A kto ma rozum/ niech obliczy liczbę bełtiew. *RejAp* 115; *WujNT Apoc* 13/18.

β. *Cyfra oznaczająca kolejne miejsce, numer porządkowy czegoś w jakimś zapisie* (24) : *FalZioł* V 46; *Mącz* 57b; piérwża liczbá Liť vkázuie/ á druga liczbá Wiérfz. *SienLek* Aaaa3, 196 [4 r.], S; Porządek ksiąg ftárego Przymierza z liczbą/ która vkazuie/ na ktorem fie liście ktore kfięgi poczynaia. *BudBib* c4v; *CzechRozm* **7; *CzechEp* 12; Mále litery przy liczbách ábo konkordántiách ná wnątrznym brzegu/ y przy fłowiech w texcie położone/ pokázuią do ktorych fłow należy która konkordántia ná brzegu wyrážona. *WujNT przedm* 29, *przedm* 25 *marg*, Xxxxx; Té wżyfłkie mieyfćá *digniora notatu*, znióflęm z tego autorá, áby czytelnik wedle liczby rewidowawfzy mieyfćá té, wybaczał trib, którego fie ma Sędzia káždy trzymać *SarnStat* 1292; *CiekPotr* 91.

liczba czego (7): *BibRadz* *5v; liczbá bliźfłza vkázuie onéy karty liczbę. *SienLek* S; Argumentá ábo Summy Rozdziału káždego fą położone/ y liczbámi wierfzow poznaczone *WujNT przedm* 26, *przedm* 25, 28 [2 r.], Xxxxx.

W charakterystycznych połączeniach: *liczba (jest) bliźsza, druga (wtora)* (3), *pewna, pierwszej* (5), *położona, rozsadzona* (2), *siodma*; *liczba karty, wiersza* (3), *w argumencie, o puszczaniu krwi; w summaryjusz, liczba ktora czyni, stoi* (2), *ukazuje (pokazuje)* (6), *znaczy* (4), *znamionuje; wedle liczby rewidować; czcić liczbę; liczbą poznaczone; po liczbie stać; omylić się w liczbie*.

2. *Kolejność, rząd, następstwo, porządek, miejsce w jakimś układzie* (24) : Bo rzekfzy Pierwfzy Piotr/ miał mowić wtory Iędrzey/ trzeći Philip (czego lidzbá potrzebowałá) Lecz tego nie czyni *SkarJedn* 75, 74.

W przeciwstawieniu: »liczba ... dostojeństwo« (1): piérwży miedzy Apoftoły nie lidzbą/ ále doftoieńftwem. *SkarJedn* d8v.

Zwrot: »[kogo z kim] w jednej liczbie pokładać« = *tak samo traktować* (1): A Piotrá wefpołek z fobą w iedney liczbie pokládał/ ták piřząc: Co ieft Piotr? co ieft Páweł? iedno fłudzy Chriftufowi rć. *NiemObr* 42.

Szereg: »nie liczba ani porządek« (1): To znąc iż fię nie ná lidźbie áni porządek w liczeniu/ ále ná dodoftoyność [!] Piotrá S. y przodkowánie nád inne oglądáli *SkarJedn* 75.

Wyrażenia przyimkowe: »[który] wedle liczby« (1): Quotus, Któri w lidźbie/ álbo któri wedle lidźby. *Mącz* 344c.

»dla liczby« (3): Piotrá ná pierwfzym y nagłownieyfzym po łobie Apoftołem vczyńił: co wyrázili Ewániełiftowie/ mowiąc: Pierwfzy Piotr á niemowięc (áby kto nie rzekł/ ifz to dla lidźby czyni) wtory Iędrzey/ trzeći Ian. *SkarŻyw* 597.

~ *W przeciwstawieniu*: »nie dla liczby ... ale dla dostojeństwa« (2): Lecż tego nie czyni/ dáięc znąc/ iż nie dla lidźby rzekł pierwfzy Piotr/ ále dla doftoieńftwá. *SkarJedn* 75, 75. ~

»w liczbie« (2):

~ *w liczbie czego* (1): Będe wám czytał z Dawidá [...] Ze Pfálmu Dawidowego Dwudźiętego y trzećiego. A z Kredá Krześciánłkiego. Ze Skłádu Apoftołłkiego W licźbie Artykułu piątego Ktory ieft Philippá świętego. *MWilkHist* D4.

W przeciwstawieniu: »nie w liczbie ... ale w dostojeństwie« (1): Piotr S. łtopień iáki nád inne mieć muśi/ iefli porządkiem ma być od innych różny. A to nie w lidźbie (bo lidźbá łtopniá y grádum nie czyni) ále w doftoieńftwie onym *SkarJedn* 74. ~

»[który] w liczbie« (13): Quotus es, Którím yešteś w lidźbie. *Mącz* 344c, 344c.

~ *w liczbie czego* (1): Pfálm pierwfzy pokutny/ á w licźbie Pfálmow Dawidowych łzofty. *LatHar* 159.

W połączeniu z liczebnikiem porządkowym [liczba + liczebnik (6), liczebnik + liczba (5)] (11): *BielKron* 144v; *SienLekAndr* a2; śiódmé przykazánié w licźbie/ á ná wtórey tablicy/ [...] czwarté takie ieft. *BiałKat* 61, 58v; *CzechRozm* 16; *CzechEp* 182, 371; Iuftyń w oney rozmowie/ ktorą miał z żydem Trifonem/ znącźnie fyná Bożego/ wtorym Bogiem w licźbie zowie *NiemObr* 124, 125; *LatHar* 159, 318. ~

3. Arytmetyka, matematyka; arithmetica, numeralis scientia, numerus *Mącz* (6) : Licźba ieft nauka barzo zaczná y pożyteczná. Zacznóć iey z tąd fię vkazuie/ iż wśytki rzeczy od pocżátku łtworzone pod czyłtim rzádem y pod pewná licźbá łá połtanowiony. Bowiem y ten któri wśytko łtworzył: nie chćiał fię z Licźby wyłamowác *KłosAlg* Av; *Arithmetica*, Latine numeralis scientia, enim Graece, Numerus, Unde *Arithmetica*, Rechmiłtrská nauká Licźbá. *Mącz* 16b.

Wyrażenie: »nauka liczby« (2): Algoritmus: To ieftł nauka Licźby: Polską rzeczą wydana: Przez Kxiędza Tomáłza Kłóła. *KłosAlg kt*, A4.

Szereg: »liczba a rozmierzanie świata [= geometria]« (1): Drudzy byli Mędrzy Włóscy/ ktorých przodek Pitágorás/ ten fię nie obierał iedno w licźbie á rozmierzániu światá y w łpiewániu. *BielKron* 121v.

4. Rachowanie, obliczanie; nauka, umiejętność rachowania; ratio Vulg, Modrz, JanStat, Cn; numerus, calculus, computatio, ratiuncula, subductio Cn (152) : Chczefzli byc prędkí w licźbie Naucz fię tey wśytkiey figuri po pamięci ná kaźdy dzień iednego rzędu. *KłosAlg* B2, kt, A4v [4 r.], B; *BielKron* 21.

W połączeniu szeregowym (1): Pod kupiectwem fię zamyka żeglowanie/ furmáństwo/ szynkárstwo y przedawanie tych wśzytkich rzeczy/ ktore fię liczbą/ korcem/ wagą/ łokciem/ kwartą y wielkością mierzą. *KlonFlis* A4.

W charakterystycznych połączeniach: liczba blach; liczba polska, słuszna; osoba liczby, pożytek; liczby pożywać; liczbę obaczać, pojąć, wiedzieć; liczbą mierzyć się; prędkie w liczbie; w liczbie postanowić, stworzyć.

Zwroty: »liczbę czynić; działanie liczby« = *rachować* (1; 1): Człowiek bywa nawczony w gwiazdarskiej nawcze/ w muzycze/ w dzalaniu liczby/ w rozmierzaniu rzeczy trudnych *FalZioł* V 51v; á tym też száfowali ci Chorążowie/ ktore obierano k themu godne/ ktorzy czytać y pić wmieli y lidźbę czynić/ bierano thez s nich godnieyfe y záfłuzenfe ná wyfłze mieyfcá y *Vrędy BielSpr* 15.

»dawać pod liczbą« (1): A wśakoż nie kazał im do rąk dáwać piędzy pod liczbą [*non supputetur eis argentum quod datur*] *BibRadz* 4.Reg 22/7.

»[co] pod liczbą odbierać« (1): Goździe/ gonty/ cegłę/ y infze rzeczy/ tak mále y mnieyfe/ pod liczbą máią odbierać *GostGosp* 14.

»poczytać, jest poczytany na liczbie; liczba [czego] ma być poczytana« = *wyliczyć, ustanowić cenę na coś; mensuram computare ad rationem, computare in ratione; ratio debet computari* *JanStat* [szyk zmienny] (2 : 1; 1): tedy Zupnik/ który dźierzy Zupy do wiernych rąk/ nie ma inaczey miary soli poczytać ná liczbie/ iedno po cztery grofze. *SarnStat* 373, 373, 374, 375.

»pość w liczbę« = *zostać policzonym* (1): A to káždy da ktory iedno poydzie w lidźbę [*qui transit ad nomen*]/ puł *Syklá Leop Ex* 30/13.

»zamierzyć dni pod liczbą« = *wyliczyć długość życia* (1): Zámierzył im dni pod liczbą y czas pewny/ y dał im moc nád rzeczami ziemfkiemi. *BibRadz Eccli* 17/2.

»liczbą zliczyć [co], liczony« (1 : 1): ábowiem ná wadze ważył fwiát/ á miarą rozmierzył czáfy/ y liczbą zliczył czáfy [*et numero numeravit*] *Leop* 4.*Esdr* 4/37; Nie liczbą liczoné, ále fprawnym gwichtem máią bydź wotá wázoné. *SarnStat* 47.

Wyrażenie: »omyłka w liczbie« (1): Do czego przyftąpiłyby zdania Woiewod y Káfztellanow/ [...] ktorziby byli wfze^{go} w onem powiećie świádomi o ktoemby rzecz byłá: tak izby fię wielka omyłka w takiey liczbie z ftác niemogła [*ut parvus error accideret, hac ratione ineunda*]. *ModrzBaz* 120v.

Wyrażenia przyimkowe: »według (a. wedle) liczby« (6): *RejPos* 66v, 101v; Rzędy záfie [...] ftáwiáli odliebie ná fześci ftop áby byli wolni ku ftrzelaniu/ według they liczby y mieyfcá/ może więczfe woyfka ftháwiác. *BielSpr* 17; *SarnStat* 365.

~ *według liczby czego* (1): O dawności ich nie możem inaczey náleść iedno według ich liczby lat/ olimpiades/ bo v nich olimpiades/ iedno cztery látá náfze waży *BielKron* 98.

według liczby czyjej [w tym: *G pron* (1), *pron poss* (1)] (2): *BielKron* 98; Popátrz (kto iych pińmo ććiefz/) do 10. Roz: Mattheufza według náfzey liczby w wirfzyk 12. tam naydziefz w pośpolitych kśięgach tak ten wirfz napifany *BudNT przedm* b3. ~

»pod liczbą« = *obliczywszy* (7): *OrzRozm* M4; W ten czás Vrędnikom przędziwo pod liczbą ořtáwowác *GostGosp* 72. Cf »dawać pod liczbą«, »pod liczbą odbierać«, »zamierzyć dni pod liczbą«.

~ Szeregi: »pod rządem i pod liczbą« (1): Zaczność iey [liczby] z tąd sie vkazuie/ iż [...] pod czyftim rządem y pod pewną liczbą fą poftanowiony. *KłosAlg* Av.

»pod liczbą i pod wagą« (1): A nim fpołu Eleázárovu fynowi Fineefowemu fktoremu był Iozábád fyn Iezufów/ y Noedia fyn Banuiego Lewitowie/ á wżytko pod lidźbą y pod wagą [ad numerum et ad pondus universa Vulg]/ y támże zárázem fpifano wżytkę wagę ich. *BudBib* 3.Esdr 8/64. ~

W przen (4) :

W połączeniu szeregowym (1): Ale (ty Pánie) wfyfłtkieś rzeczy pod miarą/ pod liczbą/ y pod wagą [in mensura et numero et pondere] rozłożył. *Leop Sap* 11/21.

Zwrot: »być w liczbie [czyjej]« = być policzonym (1): Bo fñadz namnieyfía koćć ciála moiego ieft wliczbie twoiey [bożej] *RejPs* 206v.

Szeregi: »rząd a liczba« (1): [też gospodarski jest kto liczby dobrze a pobożnie pożywa] ktori [Pan Bóg] w rządzie á wliczbie fłufznej wifłtko [!] poftanowił. Nie dla lichwy albo chytrego łupieftwa *KłosAlg* A4v.

»liczba i (albo) waga« (1): bo yako krople morfkye nyemogą bycz zlyczone yeno oth famego boga ktory wżytko y wlydzbye y w uadze ftworzył *PatKaz III* 125v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

a. Sposób liczenia wartości; wartość płatnicza, obliczeniowa (116) : *ZapWar* 1527 nr 2534; slachetny Pán waltyn Gofztomfky ma dacz pyerwfżych pyęnyedzy 50 m. Lyczbi po 20g na Swątky prziflę *ZapKościer* 1585/57v.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy państw lub terytorium [liczba + przymiotnik (103), przymiotnik + liczba (8)] (111): Item a ktho dzyewka zgyey dobrą wolyą a przyaflywywe wefzmye ma dacz polthori kopy a lydzby walaſkyey pyąoz slothych afpramy. *MetrKor* 34/135v; thedi viny dzyefzyancz grziwyen, podolſki liczbi starofczie prepadnye *MetrKor* 40/823, 34/135v; *ZapWar* 1527 nr 2381, 2382, 1532 nr 2415, 2471, 1549 nr 2657, 1550 nr 2665; *ConPiotr* 31v; ktory dom ieft na Szacunku marc. pulpiętha Sta liczby pruskiey *ZapKościer* 1580/7v; Opatrznemu Tomaszowi Bachowi marc. dwadziefća liczby pruskiey na karczmę iemu daiąc. *ZapKościer* 1582/26v; a tak [...] Myal dacz slachetny pán Caſper placheczſky za Głowyę bratha Simona lubanſkego. yako 30 slotych Lyczby polfky každy sloty Rachuyancz po 30 g *ZapKościer* 1582/34; poziczęł fumę piędiedzi 30 grziwien liczby prufkj *ZapKościer* 1589/87v, 1579/2 [2 r.], 2v, 3, 1580/4, 4v (91); ná ratufz przednieyfżęgo miáftá pozwáni bydź máią/ y winą ftá grzywien piędiedzy liczby polfkiéy karáni/ tyle kroć/ ileby niedbáli w vrzędzie fwym náleżieni byli *SarnStat* 271, 407, 1149, 1209, 1242, 1250 (10).

W charakterystycznych połączeniach: liczba kościelna, krakowska, podolska, polska (23), półgroszkowa, pruska (83), wałaska (2), żydowska (2); liczba monety; grosz [jakiej] liczby, grzywna (27), kopa, marka (62), piędiedz (5), półgroszek, ważność, wina, złoty (12).

Szereg: »moneta, (a, i, et) liczba« [szyk 10 : 5] (15): Iako on mnye nye pozyczyl sta slothych monethy y lyczby polskyey na skupowane dzezaczyn *ZapWar* 1527 nr 2382, 1527 nr 2382, 1532 nr 2415, 1549 nr 2657; Trzy thyfiancze zlothich monethy, a lyczby nafly Polfkiey, na obronę thego roczną przylozić. *ConPiotr* 31v; *ZapKościer* 1580/13v; A nápotym ieno drobne piędiedze/ álbo zgoła grzywny monety y lyczby Polfkiéy [marcae moneta et numeri Polonicalium *JanStat* 376] *SarnStat* 407; [Podymnego] po dwa grofzá monéty y lyczby/ która poſpolicie w króleſtwie bieży [per duos grossos

monetae, et numeri communiter in regno currentis JanStat 798] / Nam y potomkom nálezym będą dawać y płacić *SarnStat 1055, 1162, 1209, 1242, 1250, 1251, 1255, 1256.*

Wyrażenie przyimkowe: »na liczbę [jaką]« (2): *MetrKor 34/135v*; Wyfzło ná ty rzeczy złotá XXIX libr/ fiedm let y trzydzyeści fyklow/ fyklus waży według Żydow ná liczbę kościelną vncią nálezę. *BielKron 35v.*

5. *Rachunek, obrachunek, rozliczenie się, sprawozdanie; ratio BartBydż, Mącz, Vulg, PolAnL Cn; calculus Mącz, Cn; computatio, expensi latio, subductio Cn (329) :*

a. *Z pieniędzy lub innych spraw materialnych (168) : BartBydż 128b; (nagł) Dworzka liczba. (-) Krol nalez miłofciwy Sigmunt: odložił 473005. zło. na obronę sławnego krolestwa Polkiego/ za ktore chce mieć iezdnych 3880 A piefzych 750. KłosAlg Gv; Nuż więc ftároftowie owi Y tenći czáfem włowi Bo chocia dzierży árendą Wždy iednak oftrzyfłki będą A choć ná liczbie przeftanie Przed fie dłužen nie zoftanie Bo łácniey fie wždy wylczyć Niż fie ná fwey troffe czwiczyc *RejRozpr C4; GliczKsiąż 14; y Poborcomby zásię fwoie cyrográfy dawáli: áby/ gdyby do liczby przyfzło/ oboie cyrográfy/ oboiey ftronie byłyby świádkámi. ModrzBaz 125; Vrzędnik ma w káždym rozchodzie ftrzedz/ áby nie był wiefzy nakład niż pożytek: [...] bo mu słuźnie Pan tego nie ma przyiác ná liczbie. GostGosp 16; Retentow przy liczbie nie ma dawać Vrzędnik/ gdy mu Pan zákázuie borgowác. GostGosp 50, 16, 52, 108, 114, 158 [2 r.]; Przyczyná tego: iż pieniądze Królá Ie⁸⁰ M. ná liczbie Zupnéy/ [...] bywáią vmnieyfzáné. SarnStat 372, 336, 359, 373, 414, 416 (14).**

liczba czego (6): Rozchodow z fkárbu liczbá/ y oftátká dopátrzenie: áby ztąd možono wiedzieć/ iefli trzebá iákie pieniądze zložyc. ModrzBaz 93v; SarnStat 417; VotSzl Ev. Cf Zwroty.

liczba z czego (31): BielKron 360; á to Experiencya vczynilá: žeby y fkory porządnie chowano/ iákoby z tego porządna liczbá bylá. GostGosp 116; potym gdy oné do słuźnych lat przydą/ od opiekuná zwykły wycięgác liczbę z dóbr y rzeczy ruchownych y nieruchownych ktorychkolwiek. SarnStat 584, 364 marg. Cf Zwroty.

liczba czyja [= przez kogo wykonywana; w tym: G sb i pron (6), ai poss (1)] (7): Poborców liczbá/ ná Séymie przy liczbie Prowizorfkiéy bydź ma SarnStat 444, 355, 444. Cf »liczby słuřać«.

W charakterystycznych połączeniach: liczba doskonała, dostateczna (6), dworska, krolewska, łacwiejsza, porządna, pospolita, prowizorska, ziemska, zupna; liczba dyspensatorow, kuratorow, kwestorow, od mężow, od pisarzow (2), od poborcow (3), rest, rozchodow, sług, szafarstwa, szafarzow, zup; liczba z czynszow (3), z dóbr, z dochodow (3), z krzywd, z kupiectwa, z kwarty, z odbierania, z opiekuństwa, z pieniędzy, (z) poborow (2), z pospolstwa, z prowentow (2), ze skarbow, ze stada (3), z szkod, z włodowania, ze wszystkiego, z wydawania; liczba z niewolniki, z(e) słuřami (słuřebniki) (5), z urzędnikami; liczba przed deputaty (2), przed podskarbiami, przed pošty, przed prowizorami, przed radami, przed sądem; liczba wedle inwentarza, szafunku; liczba o retenta; liczba w rejestrze; ostatek liczby; do liczby naznaczony, przyść; skubać się około liczby; z liczby kwitowác, oddany; liczbie prefigowany; liczbę pisać, wycięgác; o liczbę pociągnác; z liczbą przyjechać; na liczbie przestać, przyjac; przy liczbie bywác, oględac, pokazać, usprawiedliwić (2).

*Zwroty:»liczbę [od kogo] brać (a. wybierać), przymowác; [komu] na liczbie przyjęto być ma« [szyk zmienny] (3 : 1; 1): od pifarzow liczbę wybieray *FalZioł V 53, V 50; BudBib 4.Reg 12/14; A cokolwiek**

do fkarbu náfzého królewfkiego/ ábo ná Zołniérzá/ [...] vczynionym wydano ieft/ to im ná liczbie przyięto bydź ma. *SarnStat* 355, 357.

»liczbę czynić (*a.* uczynić), sprawiać (*a.* odprawić), działać; o liczbę czynić; liczba ma być (*a.* jest) czyniona, odprawi się; czynienie (*a.* uczynienie) liczby; czynienie liczbie« = *rationes dispungere Mącz; inire rationem Calag; colligere Calep* [*w tym: z czego (25), komu (9), przed kim (7), z kim (5), czego (1), z kogo (1), od kogo (1)*] [*szyk zmienny*] (51 : 2 : 1; 1; 4 : 2; 7; 1): *FalZioł* V 53; A potem dzieciom onem zonych pieniędzy głównych liczbę czynicz gdy kv liatom przidą. *ComCrac* 16; Bo więc łączniey ftego wyniść Kto ma ftrochy liczbę czynić *RejRozpr* D3; *LibMal* 1545/102v; *RejKup* a6v; *Diar* 81, 91; *DiarDop* 116; Też Ráyce powinni ná każdy rok przed fтарыszymi y celnieyfzymi s poľpolftwá liczbę czynić/ ze wzyftkich wzyętych dochodow Mieyfkich. *GroicPorz* b4v, gg3v; *Leop Dan* 6/2; *UstPraw* B3; A po niemáłym czáfie przyfzedł pan onych fłuźebnikow/ y vczynił liczbę z nimi. *BibRadz Matth* 25/19; *Goski* A4, A14v; Thegoż roku Stroźberg Probofzcz Gnieznieńfki był pozwan y poiman [...] przeto iż liczby nie vczynił zdochodow Papiefkich *BielKron* 378v; *Mącz* 331d; *RejPos* 246; A liczbę z odbieránia y wydawánia czyniliby wzytcy weľpolek ná każdy rok ná feymie *ModrzBaz* 123v; *Calag* 389b; *GórnRozm* C2v, G3; Niechaize wam ten Depeculator fztich wzytkich fzkod y krziwd litzbe tzini *Paprup* K, K, K2v; *ActReg* 45, 163; *Calep* 215a; *GostGosp* 50, 154; *WujNT Matth* 25/19; Ale niechay będzie przyięgły/ y fpoľobny do czyniění liczby poľpolitęy/ ziemfkiey/ y królewfkiey ofobliwęy *SarnStat* 336, 336, 346 [2 r.], 355 [4 r.], 363, 364 [4 r.] (37); *VotSzl* Ev.

»liczbę da(wa)ć (*a.* oddać); liczba ma być oddawana« [*w tym: z czego (2), od kogo (1), czego (1)*] = *rationem referre Mącz, Cn; reddere rationem Mącz, Vulg* [*szyk zmienny*] (4; 1): *Mącz* 347a, b; A ták niezdroźnaby była rzecz [...]: á z tego cokolwiekby się ná dáry wyľożyło/ iáko y z infzych nakłádow potrzebnych/ žeby Podfkarbi liczbę dawał. *ModrzBaz* 22; *WujNT Luc* 16/2; *SarnStat* 1202.

»liczbę kłásć; na liczbę kłásć, ma być kładziono; na liczbie kłásć, ma być (*a.* jest) kładzion(y)« [*w tym: z kim (6), komu (3), czego (1)*] = *rachować się, rozliczać się z kimś; rationem ponere Mącz, Vulg, JanStat; calculum ponere Mącz; ad rationem ponere, in ratione computandus JanStat* [*szyk zmienny*] (8; 2 : 1; 2 : 9): *RejKup* cc2; A przetoz przypodobane ieft kroleřtwo niebiefkie człowiekowi Krolowi ktory chćiał liczbę [!] kłásć z flugámi fwemi. A gdy iuź począł kłásć onę liczbę/ przywiedziono mu iednego ktory mu był dłuźen dziefięć tyfięcy funtow. *Leop Matth* 18/23; *Mącz* 31e; *RejPos* 246 [2 r.]; *BudNT Matth* 18/23; *GostGosp* 50; *WujNT Matth* 18/23, 24; Báľwan foli dárowány Zupnik Krolowi ná liczbę po czemu kłásć ma. *SarnStat* 372 marg, 338, 372, 374, 376 [5 r.], 377, 378 [2 r.].

»na liczbę przyść« (1): Zábładzi teź iáłowicá Ná fтарыfę połowicá A czáfem fie wfytká zeydzie Wfák to ná liczbę nieprzydzie *RejRozpr* C4.

»liczby sľuchać, sľuchanie (*a.* przesľuchanie, *a.* wysľuchanie)« [*w tym: czyjej (4), od kogo (1), z czego (1)*] [*szyk zmienny*] (7 : 3): *KromRozm* I Bv; *ModrzBaz* 123v; *ActReg* 9; *GostGosp* 150; *WujNT* 73; á to wzyftko wiernie fpiľać ma/ y tym kórzy liczby fľucháią pokázác [*conscripta rationistis enodare JanStat* 39]: áby oni ogládáli/ ná wiele Summá pieniędzy królewfkich wychodźi. *SarnStat* 374, 412 [2 r.], 413, 970.

»usieść na liczbie« = *przyjmować rozliczenie* (1): A gdy iuź vľiadł ná liczbę oney/ przywiedziono mu iednego/ co mu był zoľthał dzyefięć tyfięcy funtow. *RejPos* 246.

»na liczbie zostać« [*w tym: komu (1)*] = *zostać winnym, nie móc rozliczyć się do końca* [*szyk zmienny*] (6): gdym bil v pana tharnowfkyego pyfłarzem thedym bil zořthal fyedm feth korczy owfła na lyczbye, kthorym owyefł przedawal bełz wyedzenya panfkyego *LibMal 1545/102*; *MurzNT 88v*; *BielKom G2*; iř niebořątko chłopek/ złękfzy fie vmilkł/ y pořzedł precř/ máiącz pewnie zá tho/ iř iefzczę bárwirzowi zořtał ná licźbie. *GórnDworz R8*; *SarnStat 89, 416*.

Wyrażenie: »liczba roczna (a. doroczna)« (3): *GostGosp 167, 167 řp*; Przeto iefzczę trzymać mam/ poki nie przeřtáną Piřác tey licźby roczney *KlonWor 79*.

Szereg: »ratio abo liczba« (1): *Rationem* ábo liczbę řzáfunku *et villicationis suae*, niechby ná początku Seymu/ záraz *in facie totius Reipub*: czynili ři řzáfárze/ przy zdawaniu vrřędow řwych *VotSzl Ev*.

Wyrażenia przyimkowe: »dla liczby« (5): ma qwit wřiąć co potrzeb wyda od gořciá álbo od řługi iego: dla licźby y wiáry co wydał. *GostGosp 24, 16, 24, 50, 56*.

»wedle liczby« (1): A przymiárek ma byđż wiádomy y nápiřány/ v korcá 4. 8. 10, potym w řářztu: tákře y dáley/ wedle licźby. řć. *GostGosp 156*.

a. *Wyrażony w liczbie stan posiadania, majątku; rachunek, konto* (4) : Dopiro cbce byđż rřądnym: dopiro ráchuie, Dopiro kreteř pfuie; po obiedzie řyřzká. Potrzebá tego przedsię, áby mi řię liczbá Dořtáteczna ze wřzyřtkiey řummy pokazáła. Liczbác řię okázuie: lecz mořzenká puřta. *CiekPotr 34*.

liczba z czego (1): Potrzebá tego przedsię, áby mi řię liczbá Dořtáteczna ze wřzyřtkiey řummy pokazáła. *CiekPotr 34*.

Wyrażenie przyimkowe: »[ile] na liczbie« = *w majątku* (1): zowią go Doktorem *Hiperbolicum*, tákowego včzyřcielá/ ktory vmie z komorá wielbładá včzyniřć/ ktory tyřiąćami potřzáfá/ á ledwie pięć ná licźbie *ReszPrz 64*.

Przen: *O stosunkach między Bogiem i człowiekiem* (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »na liczbie« (1): Nie iřbym řzukał datku: ále řzukam owocu ktoryby obřitował ná licźbie wářzey [*in ratione vestra*]. *WujNT Philipp 4/17*.

b. *Z jakiejś działalności, czynów lub spraw; pensum* *Modrz (161)* :

liczba czego (5): *Cf czego od kogo*, »liczbę czyniřć«, »liczbę dawać«.

liczba czego od kogo (3): Iřz cokolwiek on wednie czyniřł/ widziáł albo piřáł to wřzyřtko wieczor wřpominał/ iakoby od řiebie dniowych řpřaw [!] licźby pořádał *KwiatKřiqř I2v*. *Cf* »liczbę brać«.

liczba z czego (9): *BielKom C6*; Co iefřliby řli byli/ á więcey rřeč řwą niř pořpolitą miłowáli/ ázaby niebyli godni/ řeby ie z vrřędu złożywřzy/ w piřwřzem ich řtanie zořtáwiono/ á licźby řię z onego vrřędu od nich domagano [*ratioque gesti magistratus ab eis reposceretur*]? *ModrzBaz 44v*. *Cf* »liczbę czyniřć«, »liczbę dawać«.

W charakterystycznych połączeniach: *liczba administracyjej, z czasu, nauk, roboty, słow, (ze) spraw* (3), *z urřędu* (3), *z włodowania, ze wszego; sroga liczba; liczby pořřádać*.

Zwroty: »liczbę [czego od kogo] brać (a. wybierać)« = *odbierać sprawozdanie z czegoř*; *rationem* (a. *pensum laboris*) *exigere* *Modrz* [*szyk zmienny*] (2): á iáko od rřečzy řpřofnych/ ták y od řłow nieucźciwých niechay ie hámuiař/ biorąc od nich liczbę řłow y řpřaw wřzyřtkich. *ModrzBaz 10v, 10v*.

»liczbę czyniřć (a. uczyniřć)« [*to tym: z czego* (6), *komu* (2), *czego* (1)] = *rationem reddere* *Modrz* (8): *BielKron 105*; iř miał [*Scypio*] ze wřzyřtkich řpřaw řwych liczbę czyniřć/ onym řurowym

Sędziom/ ktorzy najmnieyże przełtępki frodze karáli *Górndworz* Aa7; Tych obyczaiow wieleby wftáło/ kiedyby káždy liczbę musiał czynić y z czáfu ftrawionego/ y zrzeczy od siebie wczynionych. *ModrzBaz* 83, 48, 44v, 76; *SkarŻyw* 107; *Phil* E.

»liczbę da(wa)ć« [w tym: czego (1), z czego (1), komu (1)] (3): *Diar* 86; *DiarDop* 109; Nihil est sapientis praestare nisi culpam, Mądry człowiek z żadney rzeczi bárziesy nie winien liczby dác yáko z wyłtępu że sie przezeń ftál álbo mądry ninacz bárziesy nie winień odpowiedác yáko ná winę przezeń dopułzczoną. *Mącz* 419b. [Cf *Przen BielKron* [206]].

Iron. (1):

Zwrot: »liczbę czynić [komu]« (1): oto wam Krol ie⁸⁰ m. litzbe tzini/ iadl w piatek ribi á wfobote grzibi *Paprup* K2.

W przen (5): *Leop Ier* 23/4; A wlyfcy álbo nowe ftroie wymyśláią Albo drogie podárki pogotowiu máią. Y tryumphy gotuią: káždy ná tym ftoi/ Zeby tákiemu Pánu znák dał chęci swoiey. Y tyż sam nic nie myśliż z czymby się pokázác/ Y z ciemney niepamięci liczby się wymázác? *WitosłLut* A2v.

Zwroty: »czynić liczbę [komu z czego]« (1): ále iż też ma y niektore łady táiemne z ktorych nam nie powinien czynić liczby *BibRadz* I 273v.

»na liczbie zostać« [w tym: komu (1)] = być dłużnym coś komus (2): A thák gdy fwych dobrich myfli wzywamy/ trzebá sie nam pilno wygfkác/ ábychmy ich ták żywáli/ żebychmy áni Bogu/ áni żadnemu człowieku ná liczbie nie zoftáli *RejZwierc* 103, 156v.

Przen: O stosunkach między człowiekiem a Bogiem; sprawa, odpowiedzialność, sąd (139) : *RejKup* bb7v; A tu káždy zrozumieć może co to iest zá ftrách/ ftráciwly tu wlytoko włodárftwo swoie/ ielzche ktemu tám przyść ná trudną liczbę á ná frogie dekretá *RejPos* 190v, 192v, 193, 280v.

liczba od kogo, od czego (5): A czegoż łzukamy v tego fwiátá nędznego? Oto pracey/ kłopotu/ á zatrudnienia/ zniewolenia myfli swoich/ y trudney liczby od Pána fwego *RejPos* 316v, 192v, 201. Cf »liczbę brać«, »liczbę dác«.

liczba z kogo, z czego (66): tak też Pan bog będzie chczál od nas Licby nieyedno zewlyftkjch rzeci ktorich nam tu naczas wczizł ku dobremu Safowaniu/ ale też y fprofnych fłow nalfjch *RejKup* a6v, e7v; Wlytoko więc iuz zátłumi oná marna chciwość/ Ze zginie miłofierdzye/ zginie fprawiedliwość. A iákoż tu więc będzie z oney liczby wynidź/ Kiedy ią Pan rokkaże s tych fzáfunkow czynić. *RejWiz* 191v; *RejPos* 163, 185v, 280, 281; *SkarŻyw* 473. Cf »liczbę brać«, »liczbę czynić«, »liczbę dác«.

liczba komu (40): *RejKup* e7v; A po pułroku/ gdy widziál iáko to wrząd trudny a wielki/ y iáka zniego lidzbá Panu Bogu/ [...] z wielką pokorą [...] Papieftwo fpuścił *SkarŻyw* 473. Cf »liczbę czynić«, »liczbę dác«, »poczytać na liczbie«, »na liczbie zostać«.

liczba z kim (1): Ktoż się ciebie nie przełęknie Pánie? [...] Kto się nie przeftráfzy ná liczbie z ługámi twemi? *SkarKaz*)(3.

liczba czyja (11): A Tu pátrzay/ iáki Pan thwoy tu nadobny porządek [...] zoftáwić á poftánowić raczył [...]/ náfthráfzywly cie onymi trudnemi liczbámi thwemi/ onymi okrucieńftwy ładow swoich. *RejPos* 267v, 192v, 193, 193v, 201, 248v (9). Cf »powołać na liczbę«.

W połączeniu szeregowym (1): Wiem iż zá łobą grzechy małz: á przed tobą śmierć ftráfzliwa/ y przygody do niey nie fpodziane/ á rozmaíte ftoią: ład frogi/ lidzbá trudna/ gorące piekło *SkarŻyw* 4.

W charakterystycznych połączeniach: liczba dostateczna, nędzna, słuszna, sroga (18), trudna (5); liczba z czeladki, z domku, z dusz (za dusze) (3), z dziątek, z groszy, z grzechow, za każdego, mow, myśli (2), panowania, pasterstwa, z postępów, z powinności, z rozdawania za się (z siebie) (7), (ze) słow(a) (5), (ze) spraw (7), z szafarstwa, z szafunku, z taleńczyku, z uczynków (5), urzędu, z włodarstwa (21), ze wszystkiego (ze wszystkich rzeczy) (2), (z) żywota (2); liczba biskupowi, (Panu) Bogu (20), Chrystusowi, pasterzowi, pryncypałowi; liczba od Pana; liczba z sługami; chcieć liczby (5), czekać, napierać się, potrzebować (4), szukać; z liczby wyni(ś)ć (2); folgować liczbie; gotować się ku liczbie; gotować liczbę; przyść na liczbę, wrocić się, wsiadać; nastraszyć liczbą; przestraszyć się na liczbie.

Zwroty: »liczbę brać (a. odbierać)« [w tym: z czego (2), od kogo (1)] = *rationem exigere* Modrz [szyk zmienny] (2): A zaż pan bog niebędzie łtego lidźby brał (będzie) abociem on zna z krytołci [!] fercza nałzego. WróbŻołt 43/22; ModrzBaz 136v.

»liczbę czynić (a. uczynić), działać (a. udziałać)« [w tym: z czego (37), komu (6), z kogo (2), za kogo (2), przed kim (2), za co (1)] [szyk zmienny] (47 : 6): RejPs 140; Wczymeż vboga przewinił Abys łtego Lyczbą czynił. RejKup c; Krjłtus każe ćinić lićbe Bilkupowj RejKup bb5, b3v, b4v [2 r.], b7, b7v, c6 (19); Káždy zá łyę Bogu bęđyie lidźbę czynił. KromRozm I Bv; KromRozm III H5; KrowObr B4, Cv, 41v; RejWiz 19, 178v; BibRadz Is 41 arg; BielKron 201; LeovPrzep E4v; RejPos 146v, 190v [3 r.], 191, 191v, 192v [3 r.] (13); RejPosWiecz³ 99v; KuczbKat 60; RejZwierc 167v, 272v; CzechRozm 205; SkarŻyw 238; NiemObr 41; IOłt Glac tu leży łzáfarz wierny pánu łwemu Królowi na północy niezwyćiężonemu. Teraz ma liczbę czynić przed pánem groźnieyłzym/ Gđzie káždy winien/ by tóz był naniewinnieyłzym. KochFr 117; ArtKanc S17; WujNT 568.

»liczbę dać (a. dawać, a. oddawać); liczba musi być dana« [w tym: komu (25), z czego (21), czego (6), za co (5), za kogo (4), przed kim, przed czym (2), od czego (1), z kogo (1)] = *rationem reddere* PolAnt, Modrz, Vulg; *ratio reddenda est* Modrz [szyk zmienny] (40; 1): SeklKat H2, Z2, Z3v; RejKup b2v; KromRozm III L2; bo czas być musi iż ze wszystkiego WKM Panu Bogu liczbę dać musisz Diar 89; RejWiz 178v; BibRadz *3, Rom 14/12; po długiey rozmowie około bołkiey chwály/ taki wyrok vczyniono/ áby fie według Wormáckiego Dekretu Celárłkiego záchowáli/ iákoby Bogu y Celárzowi liczbę dáli z vczynków łwych BielKron [206]; GórnDworz Gg5; RejPos 139, 228, 346v; BiałKat d2; GrzegŚm 12; WujJud 15v; KarnNap ktv; Coż v ćiebie waży baczenie ná Bogá/ ktoremu liczbá włzytkich łpraw náłzych muśi być daná? ModrzBaz 107v, 69, 90, 134, 135v; SkarJedn 82; SkarŻyw 58, 184, 472; CzechEp 26, 56, 62; NiemObr 112; ReszList 164; KochWr 27; LatHar 374; WujNT Matth 12/36, s. 52, Rom 14/12, Hebr 13/17, 1.Petr 4/5, Bbbbbb2v, Bbbbbb3v.

»na liczbie poczytać [komu]« [szyk zmienny] (2): Iedny byerze [Pan Bóg] przed czáfem by fie nie zgorłzyli/ A drugie iż prze grzech łwoy też tho záłłżyli. A przedfię to ná liczbye poczyta káždemu/ Iełli łszedł z wiernym fercem dułaiąc tu iemu. RejWiz 95v, 132.

»powołać na liczbę [czyjł], do liczby [czyje]« (1 : 1): Iż gdy fie thego nawięcey nádzyewáć nie bęđyefł/ iż chce zákołátáć [Pan] we drzwi thwoie/ á powołać cie ná frogą liczbę łwoię. RejPos 346, 193v.

»liczby słuchać, słuchan« [w tym: z czego (1), za kogo (1)] (3 : 1): RejKup f8; BOg nikogo nie łądzi złego/ áni licźby łłucha/ czego komu nie dał CzechRozm 258v; CzechEp 99; NiemObr 41.

»stanać, stawiony na liczbę; postawić się z liczbą, na liczbie« [w tym: czego (1), komu (1)] [szyk zmienny] (1 : 1; 1 : 1): Náuka ítráfzna iako íe mamy poítawíc z liczbą íwego włodáríthwá przed Pánem íwoim *RejPos* 190v *marg*, 193, 194; *LatHar* 670.

»[komu] na liczbie zostać« = *być dłużnym coś komus* (4): Íako íe Pánu modlíć czuíąc ciężkość grzechu/ íz by theż y náwíeítłzy był/ káždy íemu ná liczbíe muíi zoítáć. *LubPs* ee4v *marg*; *RejPos* 236v, 252; *CzechRozm* A4v. [Cf *W przeni RejZwierc* 103].

Szeregi: »sąd i (to jest) liczba« [szyk 1 : 1] (2): Ale zły ílugá wrzucon yeít do íyemnoíci zewnétrznych/ á nye pírwey/ áliż íye pan wroíł ná liczbę/ to yeít/ ná íąd. *KromRozm III* C8v; *LatHar* 670. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

»liczba a sprawa« (2): íz w on czás y oni przyiaciele drudzy/ [...] wydádzą íwíadectwo zá tobą czáíu oney írogíey líczby á ípráwy twoíey *RejPos* 193v, 346v.

6. *Ilość, wielkość czegoś lub kogoś; numerus* *Mącz*, *Vulg*, *PolAnt*, *Modrz*, *JanStat* (634) : *RejPs* 216; *GroicPorz* ffv; *Leop* AA3a; A ták wízytkích co z Íakobem wefzli do Egíptu było íiedmńdzíeíát oíob. (*marg*) Greccy wykládcze w wykládczíe íwym przydáli Píeć oíob/ o ktorey líczbie Sczepan íwíeýty w dzieíoch Apóítóíłkích przypomína [...] (-) *BibRadz* I 28c, I 28c *marg*; *GrzegRóżn* Nv; *RejAp* 117v; *BiałKat* 43v; Lepíey że íam Staw ná rybí [!]/ wíe też co weń wíádzí/ y máło mu íye też chybí ónéy líczby/ áby íeý ná Spuścíe ípełná włóvíć nie míáł. *Strum* K4v; *CzechRozm* 138v, 139, 141 v; Zwykíi biegléyízym przekázáć/ náđ to wotá wíeýcey lícząc níżlí íe wázáć/ zwykíi íię o ono zdánie zá ktorym ídą ípíeráć. Ale my pewney líczby zámíerzyć níemożemy *ModrzBaz* 92, 30, 92; *SkarŻyw* 207 [2 r.]; Ty kíeýgi y w líczbie y w zacnoścí íą doíłkonáíe y cáíe *CzechEp* 132, 178, 371, 372, 378; *ArtKanc* K2v; *GostGosp* 110; *OrzJan* 41; á ktemu żebyś w śmíertelnych grzechách [...] líczby íle móżeíz pámíeítáć/ nie opuśzczáł. *LatHar* 111; Boleścí Pánný náśwíeítłzey píeńnaścíe íię też póíożyło: áby íię z rádoścíámí íeý tá líczbá zgadzáłá. *LatHar* 493, 319, 509 *marg*; *SarnStat* 1201; W bóítwie líczby nie máłz dwoíákíey/ ání troíákíey. bo íię bóítwo nie dzíeli: áíe tyló w íámych períonách z ítrony pochodzenia íedney od drugíey/ táł líczbá íeít trzech/ Oycá/ Syná y Duchá á. *SkarKaz* 276b, 276b *marg*, Ooooo.

liczba kogo, czego (236): á gdy íe D[e]metríus o lídźbie kíąg pytał, odpowíedzíáł [że] dwadzíeíca tyfíeíci ích míáł *BielŻyw* 111; *MiechGlab* 13, 34 [2 r.]; *RejPs* 61, 83v, 207 [2 r.]; *HistAl* E2; *KromRozm I* K2; Obíedź wíłyfłtkíe pokolenía Íráeíłkíe od Dan áż do Berfábee/ á póíícz wíłyfłthek lud/ ábył wíedzíáł líczbę íego. *Leop* 2.Reg 24/2, 1.Par 25/7, *Esth* 9/11, *Rom* 9/27; á choíeáz wám y plew nie dádzą/ przed íe wy zwykłą líczbę cegły oddawáyícíe *BibRadz* Ex 5/18, I 71b *marg*, *Num* 26/34, 50, 51, I 138d *marg* (13); á ná pírwey poczęlí píáć olímpíades zá krolá Íudá Ozyáfzá. Wízákże hístórye ích náýduíá íe íeíłcze przed Troíáńńką wálką/ bez líczby lát. *BielKron* 98, 30v *marg*, 81, 92v, 219, 266 (10); *LeovPrzep* F, H; *RejAp* 65v, 81 [2 r.], 90v, 169v; chcíábych/ áby íobíe pan obráł s póíródká zacnieíłzey flácthy/ pewná líczbę mądrych ludzí *GórnDworz* Hh5, Gg2v; A też dokláda/ íz tłufzczey ná ten czás było czéřzy tyfíáce/ chlebá ííedmíoro/ rybek líczby nie póíożył/ íedno pífze íz ích máło było *RejPos* 183, 22; Períon w Bóítwie líczbá y rozdzíáł. *KuczbKat* 15 *marg*; *BielSpr* 52; Ná íego słowo vtwíerdzone íą gwíazdy/ á on íam zná lídźbę ích. *BudBib* 4.Esdr 16/57, b3, *Lev* 25/16, *Num* 1/2, 20, 22, 24; *BudNT* 1.Mach 10/85; *CzechRozm* 42v; Przeťo trzebá żywotá dworzáńńkíe⁸⁰ dołrze

poprawić/ wedle tego sfołobu iákořmy wyźłzey nápiřáli/ á káždemu Pánu wedle řtanu iego pewná liczbę sług zámierzyć/ áby nád nię więcey sług nie chował. *ModrzBaz* 37v, 33v, 92, 103v [2 r.], 113, 119, 120 [2 r.], 120v; Kto grzéchów řwoich liczbę wiedzić może? *KochPs* 27, 213; Y Heliař przez teřz lidzbę dni pořzcząc/ widzenia řię Bořego godnym řtał. *Skarřyw* 208, A5v, 136; *StryjKron* 51, 492, 532 *marg*, 672 *marg*; *CzechEp* 371, 376; *KochJez* B2; *ReszPrz* 14; Amón liczbą rycerřtwá zdał řye potężnieyřzy *ZawJeřt* 13; *GostGosp* 72, 126; *Phil* B2, S; *GrabowSet* A4, E2v, Sv, S4; *OrzJan* 62; *LatHar* 93, 137, 302 *marg*, 463 [2 r.], 493, 509 [2 r.]; Y v Tobiařzá oni przyiaćiele Iobowi (ktorzy teřz byli Mędrzy/ iáko ich dyřputácy pokázuią) krolmi řá názwáni. A co řię liczby ich dotyczye/ [...] twierdzą/ że ich było trzy *WujNT* 8, *przedm* 29, s. 40, *Matth* 14/21, s. 136 [2 r.], 387 (14); (*nagł*) Liczbá Pořłow. (-) Iáko wiele z káždego Woiewóđztwá y źiemie Powiaćowéy ma bywáć Pořłów, znayđieřz o tym nięy w księgách 12. *SarnStat* 44; O liczbie pozwów ná Roki dawánych. *SarnStat* 1155, 44, 106, 126, 179, 180 (17); *SkarKaz* 276b, 633b, 634a; *VotSzl* D4v, E3; *CzahTr* F4; *GostCast* 17; *SkarKazSej* 705a; *SapEpit* B4v. *Cf Frazy*, »liczbę obrachować«, »liczbę przechodzić«, »w liczbie rozmnożyć«, »liczba dni«, »mała liczba«, »rowna liczba«, »wielka liczba«.

W połączniu z liczebnikiem [liczba + liczebnik (25), liczebnik + liczba (7)] (32): *MiechGlab* 34; *RejKup* Fv; Wthen czás Alexander [...] przyřzedł ku lidzbie řto tyřiac ludu *HistAl* E2; *Leop* 1.Par 25/7; *BibRadz* Lev 23/16, Num 26/34, 50, 51, I 418c *marg*, *Apoc* 9/16; Liczbá Pruffkich ludźi wřzytkich około piąćidzieřiat tyřiac. *BielKron* 384v, 259, 266, 279; *RejAp* 65v, 81; *BudBib* 1.Mach 10/85; *ModrzBaz* 92, 132v; *StryjKron* 51; *Phil* S; Bynamniey w wierze nie zbłáđiřiz/ ieřli řię y do liczby řiedmi rádořci ábo teřz boleřci P. Máriey przywiązeřz *LatHar* 493, 302 *marg*, 509; *WujNT* *Matth* 14/21, *Act* 4/4, *Apoc* 5/11, 7/4, 9/16; *SkarKaz* 276b, 633b, 634a.

W połączniu szeregowym (1): ták iže może y inną podobną rzecz oddáć, by iedno tářz liczbą, y tářz miářą álbo wagą á dářmo oddano było. *SarnStat* 1272.

W przeciwwstawieniach: »liczba ... męřtwo (3), cnota (2), siła, sprawa« (7): Wielkaby to řzkodá nam byłá/ wielka nieczęřć kářce Chryřtuřowey/ áby řie ták ćieřnić miáłá/ w obietnicy iego ktorą oblubieńcę řwoię w wiele dzieći nietyło liczbą ále onotą vbogáćić řłowem řwem Bořkiem obiecał. *Skarřyw* A5v, 136; Prořtak to/ ktorý wořřko z wielkořci řzácuie: Zwyćieřtwo liczby niechce/ męřtwá potrzebuie. *KochPieř* 51; *SkarKaz* 609b; Bo iáko według Bogá/ nie wielkořć ludu wygráwa/ ále pobořnořć: ták według řřtuki rycerřkiey/ nie liczbá/ ále řpráwá. *PowodPr* 62; *CzahTr* F3 [2 r.].

W porównaniach (13): á wydawáię mię wyřteřki moie więćřřie niř ia onich rozumiem ktore řnadz przerownáły liczbę wřořow moich *RejPs* 61, 207; By byłá liczbá řynow řřráelřkich iáko piařek morřki/ ořtátki bęđá zbáwione. *Leop* Rom 9/27; *BielKron* 92v; *RejAp* 169v; *Phil* B2; *GrabowSet* M4, T; *LatHar* +2v, 145; *WujNT* Rom 9/27, *Apoc* 20/7; *SapEpit* B4v.

W charakterystycznych połączniach: liczba anjořów (2), apostořów (2), biskupow, boleřci, braciej (3), ceremonij, cnot, deputatow (2), dni(ow) (5), dziatek, dziewek, godzin, grzechow (4), gwiazd, heretykow, hufu, husarzow, imion (4), Izraelezykow, jez(d)nyc (3), kapłanow (2), kozakow, krewnyc, ksiąg, kwiatow, lat (6), lewitow (2), liřcia, ludzi (ludu) (26), marnotrawcow, męřow (2), miasteczek, naczyńia, naznaczonych, nieprzyjaciol (2), ofiar, ojcow (2), okręťow, osob, paciorkow, panienek, paniow, person, piasku (2), pieczęťowanych, pienięđzy, pieszych (3), pobitych (2), pociech, poginionyc, poimanych,

posłów (3), potraw, pozwow, pożytkow, przyjaciół, radości, rogow (2), rotmistrzow, rybek, rycerstwa, sakramentow (2), sędzi(ow) (4), sług (2), stad, starostow (3), starost(w) (2), statkow, strzelcow, synow (4), świadkow (2), świętości, świętych, świni, tajemnic, tłumaczow, uczniow (3), wdow, wdzięczności, wiernych (3), więźniow, włosow (2), wojska (3), wsi, wybranych (2), zabitych (2), zakonniczek, zakonnikow, złości (3), żołnierzow (3), żywiołow; liczba namieniona (2), naznaczona, niezwycajna, pewna (26), pobaczona, położona (kładziona) (2), przydana, zamierzona, zbytnia (2), zebrana, zupełna, zwykła; liczba czyni [ile], przydzie, rozrodziła się, zesza się, znaczy; ([ile, jakiej]) liczby (nie moc) chcieć, chybić, dojsć, dojrzyć, dotykać się, mieć, patrzeć, potrzebować; oznaczenia liczby (2), początek; do liczby ([kogo, czego, jakiej]) przystać, przystąpić, przywiązać się, schodzić się; z liczby zginąć; [za ile] liczby poczyść; przyść ku liczbie; liczbę ([czego, jaką]) allegować, chować, dawać, kłaść (położyć) (4), kupować, kurczyć, mieć (3), naleźć (2), nawiązać, obrać, oddawać, oglądać, opowiadać, opuszczać, pobić (2), podać (2), porazić, porównać, postanowić (3), posyłać, poświęcać, powiedzieć, pozyskać (2), przedawać, przytłuc, przywodzić (przywieść, wywieść) (3), psuć (psować) (3), stawić, (u)słyszec (5), widać, wiedzieć (10), wspominać, wziąć, zabrać (2), zamierzyć (2), znać (2), zostawić, zrozumieć, zwać; liczbą ([czego, jaką]) dzielny, osadzony, potężny, różny, sławny; liczbą ([czego, jaką]) odda(wa)ć (2), podźwignąć, zalecać się; z liczbą porównać; o liczbie ([czego, jakiej]) powiedzieć, przypominać, pytać, wiedzieć; w liczbie chować.

Frazy:»liczba [kogo, czego] umniejsza się« (1): A kiedyby dochod czynńzowy szącowano/ niełacnoby się liczbá vmnieyfzylá [numerus diminueretur] ábo żołnierzow ábo pieniędzy/ ktoreby káždy z dochodow gruntu fwego Rzeczyppolitey był powinien. *ModrzBaz* 121.

»liczba [czego] wypełni się« (1): iedno ludziom narodu Litewfkiego [te starostwa mamy dawać]/ ázby się równa liczbá Stároft [!] Litewfkich liczbie Stároftów Polfkich wypełniła ná tych zamkách pomienionych. *SarnStat* 1201.

Zwroty:»być na liczbie« = być policzonym (1): Abowiemem tego ift iż są ná pewney liczbie ty krotkie czáfy moje/ á nikczemny ieft czas wlfytkiego żywotá mego *RejPs* 59.

»liczbę [czego] obrachować« (1): iefli tego máło/ tedy z pewnych domow kłody z wozy y pewną liczbę káżdego náczynia obráchować y poltánowić. *GostGosp* 144.

»liczbą przechodzić [co]; przejść, przerównać, przenieść, przechodzący liczbę; liczba przechodzi [co]« [w tym: czego (5)] = vincere numero *Mącz* [szyk zmienny] (4; 1 : 1 : 1 : 1; 1); *RejPs* 61; *Mącz* 497c; *KuczbKat* 115; Bo choćiaby też niezgodni byli sędziowie/ tedy wiefza liczbá przechodziłaby mnieyfzáz [maior numerus vinceret minorem]. *ModrzBaz* 92v, 30; Vćiefzy cię potomek/ á obfitość wfzego Przeniešie liczbę kwiatow/ y liścia różnego. *GrabowSet* K4; *OrzJan* 41; *LatHar* +2, 145.

»w liczbę przybywać« = zwiększać się w ilości (1): co dzień ich w liczbę przybywáło [et abundabant numero]. *WujNT Act* 16/5.

»[kogo] do mniejszej liczby przywodzić« = zmniejszać ilość (1): My [...] piérwfe w práwie vczone deputaty do mnieyfzézey liczby przywodząc [ad pauciozem numerum redigentes *JanStat* 141]/ zá rádá wfzytkich Rad nálfzych fkazálifmy *SarnStat* 55.

»w liczbie rozmnożyć (a. pomnażać się); w liczbę jest rozmnożony; liczby przymnażać; liczba rozmnożyła się« [w tym: kogo, czego (4)] (3; 1; 1; 1): Tedy Izráelitowie w ták wielką liczbę są

rozmnożeni [*et multiplicati sunt*]/ rozrodzeni/ y bårzo zmocnieni *BibRadz Ex 1/6*[7]; Y pilnie trzodę onę ípråwuiąc/ prętko klařtor on wliźbie łług Bożych y w cnotách dořkonåłści/ rozmnożył. *SkarŻyw 298, 463; WujJudConf 206; LatHar 352; GDyřmy widźieli liczbę Połłów źiemłkich/ którzy nå Séym Wålny bywåią połyłani: iż tåk dålece rozmnożyłå fie [numerum nuncionem terrestrium ... processisse JanStat 117] SarnStat 42.*

»ukrocić liczby« = *zmniejszyć ilość (1)*: Tu opuřzczeni łå trzye krolowie/ å dla thego vkrocił liczby aby pothym rozdzielił nå troię czternařcie. *BibRadz II 2a marg.*

Wyrażenia: »liczba dni, miesięcy« = *długość życia; numerus dierum Vulg, PolAnt; numerus (mensium) PolAnt [szyk 8 : 2] (8 : 2): TarDuch E3; Y prořłę miły pånie [...] oznacz mi dokończenie moie/ åbych mógł zrozumieć liczbę dni řwoich/ długoli ielřce mam wtåkiem trwåć przeřładowånium. RejPs 59; LubPs T6v; Leop Iob 38/21, Eeeli 41/16; BudBib Iob 14/5, Eccle 2/3; BiałKaz Cv; GrabowSet Ev, T2v.*

»mała (*a. mniejsza, a. maluczka*), niewielka liczba« [*w tym: kogo czego (9)*] = *paucus numerus PolAnt, JanStat [szyk 10 : 4] (12 : 2):* Acz nå ten czås byłå måłå liczbå ich nå ořådłóć tey wielkořci ziemie/ å wřłakoź tåk możnemi vczynił był ie iż pořiadåli rozliczne nårody *RejPs 154; MurzNT 28v, 56; Leop Eccli 41/16, BibRadz Ez 5/3; WujJudConf 68; CzechRozm 139; ModrzBaz 92v, 132v, ActReg 128; Tu řię nawięcey řtrzedz Haeretykow mamy/ ktorzy řię pořpolicie måłå liczbå řwych/ y lichå trzodå řwoiå zåleciå. WujNT 30; SarnStat 55, 1051; SkarKaz 609b.*

»podwyższenie liczby« (*1*): åby wizytuiąc/ nå zwyřz nie wynořili podwysřzenia liczby [*evectionum numerum JanStat 206*]/ ktåra ielř w pråwie pořtånowiona. A czåfu wizytåciiey/ aby pieniędzy nie wyřiągali na poddanych. *SarnStat 212.*

»poł, połowica liczby« (*1 : 1*): Bo dwånåřcie Påtriårchow możelř poczyřć zå poł liczby tey/ ktorzy ípråwowåli y vçyli ludzi w zakonie řtårym *RejAp 48, 48.*

»rowna (jest), jednåka liczba; wyrównanie liczby« [*w tym: kogo, czego (3)*] = *eadem quantitas Modrz (4 : 1; 1):* åby wedle przemożenia måiętnořci wřzytcy dawåli åcz nie zåwřdy iednåkå liczbę/ å wřåkże zåwřdy wedle dochodu kåźdego/ iåkoby potrzebå Rzeczyřpõpolitey vkåzowåłå *ModrzBaz 120; KochOdpr B2v; tedy nå potym po wyrównånium liczby tey Stårořtów z obu narodów/ Stårořtwo kåźde [...] ma bydź dawåné. SarnStat 1201, 869, 1201 [2 r.].*

»liczba rozliczna« = *wielorakość, różnorodność czegoś (1)*: zåię mnořtwo å rozlicznořć pochodzi z řtrony materiey ktåra ielř poczåtek wřzelkiey liczby rozliczney, ale iż ptařtwo więcey ma ciepłå przyrodzonego niź riby kthore łå zåwřze zimne dla tego ptaci mniej iaiec miewåiå, ale więczrych. *GlabGad H6v.*

»wielka (*a. więtsza*), niemåłå, silna (jest) liczba; wielkořć liczby« [*w tym: czego (61)*] = *magnus numerus Måcz; ingens numerus Vulg; multitudo magna PolAnt; tantus numerus Modrz; numerosa multitudo JanStat [szyk 61 : 7] (53 : 8 : 4; 3):* å zabrawřzy wielkå liczbę oboygå pogłõwia/ tak řlachty iåko y prořtego ludu [...] ciågneli z plõnem przez wřłliczę *MiechGlab 6; MurzHist Q2v; MurzNT 29v marg; Leop 1.Par 5/23; Miedzy ty podźielicie thę źiemię w dźiedzictwo wedle liczby imion. A gździe ich będzie więczřza liczbå/ tedy tym więczřzy dźiåł mieć będå *BibRadz Num 26/54, I 138d marg, 2.Par 13/8, 4.Esdr 9 arg; pythåł Påwłå Tomory Hetmanå przed wřzytkiem/ coby rozumiał**

wielkaliby liczbá woýfká krolewfkiego byłá *BielKron* 307, 266, 279; *Mącz* 55d, 280b; *GórnDworz* C6, Q6v, Y, Gg6v, Hh8; *KuczbKat* 355; *WujJud* 38v; *WujJudConf* 38; Lepiey było iednego ínadź wiecznie rozniewać/ A táko wielkiey liczbie ludu zginąć nie dáć. *PaprPan* Ff3; *ModrzBaz* 39v, 92v, 132v, 142; *SkarJedn* 289; *KochOdpr* C3; Táka/ o królu wżech możnieyfy/ żoná Dniá dżisieyfyżego tobie przyniesioná: Z nią orszak pánién/ krewnych liczbá wielká/ Bębny/ y trąby/ y Muzyká wżelka. *KochPs* 68; Skąd nie tylo wiele Heretykow/ ále y z pogánftwá sílna lidźba/ do wiary S. przyftępowáła. *SkarŻyw* 87, A5, 57 *marg*, 87, 143, 193 (16); *StryjKron* 122, 175, 370; *KochJez* B2; *NiemObr* 129; *GórnRozm* Cv, G2; *ActReg* 127; Numerosus – Wielgiei liczbi. *Calep* 708b; *GrabowSet* T, T2v, X; *KochAp* 12; *OrzJan* 34, 62; *WysKaz*)?(2, 29; Tymże obyczáiem iáko wielká liczbá Połłów bywa, nie trudno fie doliczyć. *SarnStat* 853, 42, 1045; *SiebRozmyśl* K3v; *SkarKaz* 454a; *SkarKazSej* 661b.

Szeregi: »liczba i moc« (3): *KromRozm I* K2; tedyby był [Gedeon] nie rużył walki przeciw nieprzyaciódom ktorých liczbá y moc byłá bárzo wielką. *BibRadz I* 138d *marg*; *SkarŻyw* 358.

»poczet i liczba« (1): á dawłfyć błogolláwienftwo/ vczyni tho/ że w więtfym pocźcie y liczbie będziefz [et benedicet tibi maioris numeri]/ niźli byli oycowie twoi. *Leop Deut* 30/5.

»siła a liczba« (1): Tátary mówię y Mołkwę: bo/ by téż dobrze kto ná wagę włożył síłę żołniérfką/ á liczbę: nie lácno inźżego kráiu we wżyftkiey Azyéy naydźie/ coby z témi porównáły *OrzJan* 40. [*Ponadto w przeciwstawieniu 1 r.*].

»waga i liczba« (1): Przy motowidlách wagá przedze/ y liczbá/ má bydź wżędźie v Woytá wiadoma *GostGosp* 126. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

a. *W funkcji przysłówka* (129) :

»liczbą« (4): Ale te paćierze on mawiał liczbą wedle dni onych/ ktorých Pan Kryftus leżał w żywoćie Pánieńfkim/ ktore paćierze zowá Koronką *OrzRozm* M4; Moc bowiém turecka/ lámá przez się íeft táka/ iż liczbą nie trzebá ióy lekce sobie poważác/ ále z rodzáiu nietrzebá fie iéy nážbyt bać *OrzJan* 34; *SkarKazSej* 688b.

W przeciwstawieniu: »liczbą ... męztwam« (1): á íeśli kiedy gdzie zwycięztwo iákie odnioflá/ tedy liczbą więcéy niźeli męztwem. *OrzJan* 40.

Wyrażenia przyimkowe: »dla liczby« (1): Lepiey y rychley rofprowią rzecz choćia záwikłaná kilka biegłych á ćwicżonych/ niźli wiele nieumieiętnych: ktorziby tylko dla liczby mieyfce łádowe záśiedli [qui tantum numeri causa locum iudicum occuparent]. *ModrzBaz* 92.

»wedle (a. według, a. podług) liczby« = *iuxta numerum Vulg, Modrz; secundum numerum PolAnt* (32): A obiátá ich/ y zákrapianiá ich do ćielcow/ do báránow (ítarych) y łonfkich podług lidźby iáko obyczáy. *BudBib Num* 29/30, *Num* 29/33; *WerGość* 216.

~ *wedle liczby kogo, czego* (29): Takież y niewiafty rozdzieliwży w iedney gromadzie były Barbary, w drugiey Doroty etc. według rozdziału á liczby gromad *MiechGlab* 87; Gdy słożyż podatek ná fynty ÍfráelŃkie podług lidźby [!] ich/ da káždy ná wykupienie fwoiey dułfe czyńńz Pánu *Leop Ex* 30/12, *Num* 26/53; Miedzy ty podzielićie thę ziemię w dźiedzictwo wedle liczby imion. *BibRadz Num* 26/53, *Gen* 47/12, *Num* 26/54, 56, 1.*Reg* 6/4, 18 (11); *BielKron* 96; *BudBib Lev* 25/15 [2 r.], *Num* 14/34, *Ier* 2/28, *Ez* 4/4, 5; *HistHel* Cv; *ModrzBaz* 105; y iuż drwom od tego czáfu miará ma

bydź/ wedle liczby Kmiotkow do onego dworá. takimże też wymiárem ná dworfká potrzebę wozić.
GostGosp 82, 144; *LatHar* 9; *SarnStat* 428; *GrabPospR* L2v. Cf »wedle liczby mniejszej«.

W połączeniu z liczebnikiem [zawsze: liczba + liczebnik] (4): Abowiem podałem tobie látá niepráwości ich/ według liczby trzech fet y dziewiąćdziesiąt dni *BibRadz Ez* 4/5; *BudBib Ez* 4/5; *HistHel Cv*; *LatHar* 9.

Wyrażenia: »wedle liczby [kogo] mniejszej« (1): Y tak rozdzielá lołmi dziedzictwá wedle liczby ich więczfzey y mnieyfzey. *BibRadz Num* 26/56.

»wedle liczby więtszej« (1): *BibRadz Num* 26/56 cf »wedle liczby mniejszej«.

Szereg: »wedle liczby i porzádku« (1): Nád to przy káżdym oddávaniu paloney ofiáry pánu we dni Sobotne ná nowiu miefiácá y w wroczyfte świętá wedle liczby y porzádku [*iuxta numerum et ordinem*] ktory ieft im náznáczon *BibRadz 1.Par* 23/31. ~

»z liczby« = mały pod wzglédem liczby [kalka z hebr.] (1): A ktorzy vydá mieczá/ wrocá fię z ziemié Micraimfkiey do ziemié Iehudfkiey (*marg*) Wł: Ludzi z liczby/ to ieft/ ktore łatwie zliczyć. (-) mężow bárzo máło [*viri panci numero*] *BudBib Ier* 44/28.

»na liczbę« = zwracając uwagę na ilość (1): Czi grzełzá przeciw panu Bogu/ ktorzy nie zwiará proślá á fercza ku panu Bogu nie podnoślá/ ale iedno na liczbę paćierze mowią/ albo szemrzą/ á fercze daleko ieft od pana Boga *SeklKat* T2v.

»na liczbę« = odpowiednio do ilości czegoś (1): Obiátá ich y zákrápiánie ich do ćielca/ do báráná (ftárego) y do baránow łońfkich ná lidźbę [*secundum numerum*] iáko obyczáy. *BudBib Num* 29/37.

»[czego] nad liczbę« (1): Ale áby ieftliby co zoftáło iego fkárbow włáfnych tákież dzyádowizny iego nád liczbę/ przywroćić mu *BielKron* 105.

»[kogo, czego] w liczbę« = w sumie, razem (2):

~ W połączeniu z liczebnikiem [liczba + liczebnik (1), liczebnik + liczba (1)] (2): Gdzie na tymto mieścu było tráwy wielé/ Vsiádło tedy mężów wliczbę iakoby [*numero quasi*] pięć tysięcy *MurzNT Ioann* 6/10; *MurzOrt* B. ~

»[jaki] w liczbę« [*podkreślenie, dodatek do przymiotnika; jaki*] (1):

~ Wyrażenia: »mały w liczbę« (1): A ieftli kto tak niewmieiętny ieft/ że niemoże rozeznac ktorzy lepiéi trzymaią/ ieftli mali wliczbę/ ieftli wielcy [...] takowy/ niechái pana Boga prośi aby mu ześláł Philippa drugié⁸⁰ [...] a fám fię téfz niechái pilno o vznanié práwdy ftařá *MurzNT* 28v.

»wielki w liczbę« (1): *MurzNT* 28v cf »mały w liczbę«. ~

»pod liczbą« = w tej ilości; *sub eodem numero JanStat* (14): fkázuiemy/ áby nie więcéy ich [*doktorów*] było/ iedno dwa [...]. Ktorzy to nieináczyé będą przymowáni w kápitułach: iedno których przełożeni mieyfć godné w tákowych náukách doktorfkich pochwałá: y tákowi/ ná które będą rádźić/ áby pod tąż liczbą byli przyięci. *SarnStat* 180, 197, 923.

~ pod liczbą czego (5): *BibRadz I* 336b *marg*; Ale Auguftyń powiáda o nich/ że pod thą niewielką liczbą fłow w Kredzie záwárthych wiele Heretikow fwoy iad táili *SarnUzn* G3v; *RejAp* 5v, 91, Ff3.

W połączeniu z liczebnikiem [zawsze: liczba + liczebnik] (6): wfzytki fpráwy Páná Kryftuśowe ktore dla zbávienia nászego vczyñił/ iáko gdy fię wćielił/ vrodził/ cierpiál/ wftál zmartwych etc. Owa ty

owoce są wybranie/ wezwanie/ wwiebienie/ wprawiedliwienie etc. ktore się pod liczbą 12. zamykają
BibRadz II 143c *marg*; *RejAp* 5v, 91, 95 [2 r.], Ff3.

Szereg: »pod liczbą i porządkiem« = *numero et ordine JanStat* (3): skazuujemy/ aby byli też przypuśczeni Doktorowie z proftego rodzaju pod liczbą y porządkiem niżey napisanym: [...] ieden ma być Doktor w świętym Piśmie: drugi w Prawie Duchownym: a trzeci w Lekarskiej nauce. *SarnStat* 180, 197, 923. ~

»w liczbie [ile]« [*podkreślenie, dodatek do liczebnika; niekiedy może znaczyć „razem”*] = *per numerato PolAn* (58): *RejAp* 127; Tam acz was w liczbie dożyć niewiele było/ z ogromnym wojskiem Wołoskim/ y Tureckim/ nietylo Harcze/ ale y potęście mieli *BiałKaz* L4; Quotus - wiele wliczbie. *Calep* [892]a.

~ *W połączeniu z liczebnikiem głównym [liczba + liczebnik (48), liczebnik + liczba (6)] (54)*: wciąż piły panie aptekarzu s firopem ielenich języków wliczbie dziewięć *FalZioł* I 7b, I 3d, 5a, 6d, 11b, 13c (19); *HistAl* H2v, H5v; Wżytkich domow Suamitow było w liczbie/ fzelcdziefiat y cztery tyfiące y cztery stá ludu. *BibRadz Num* 26/43, 1.Par 7/40, 1.Esdr 8/3, 2.Mach 8/16; *BielKron* 30v, 41, 43, 56, 77 (16); *RejPos* 80v; *BielSpr* 12, 30, 30v, 35v; *ModrzBaz* 29v; *StryjKron* 145; *CzechEp* 253; ktorych to wżytkich marnotrawcow y wydmikuflow było w liczbie trzynaście. *WerGość* 215; A tak wsiadło mężow w liczbie iakoby [numero quasi] pięć tysięcy. *WujNT Ioann* 6/10, Act 5/36; *SarnStat* 869, 955.

W połączeniu z liczebnikiem porządkowym (1): to vczynić musi dlatego/ żeby tá Troycá nie musiała też mieć/ oprócz siebie zofobná infzego fyná: ktoryby iuz był w liczbie czwarty/ y ducha ktoryby musiał być piąty. *CzechEp* 276. ~

»[jaki] w liczbie« [*podkreślenie, dodatek do przymiotnika; jaki*] (2):

~ *Wyrażenia*: »maluczki w liczbie« (1): Iż weścia tego swiata staly się ciálne/ będąc pełne boleści y prace/ maluczkie w lidzbie y bárzo złe [*pauci autem et mali Vulg*] *BudBib* 4.Esdr 7/12.

»w liczbie nieprzeliczony« (1): Około siebie/ y przy Tobie dodać radości towarzystwo Świętych iego wielce vciefzne/ Anyołow chwałá zaleconych/ [...] infzych także wybranych Bożych/ [...] w liczbie nie przeliczonych. *LatHar* 680. ~

»w [jakiej] liczbie« (11):

~ *Wyrażenia*: »w małej liczbie« = *mało; pauci numero Vulg* (3): *Leop Ier* 29/6; Obiecując [...] kray [...] Chanányki podać im w pomiar dziedziczny. Gdzie w małej liczbie będąc/ y nieznacznemi/ Przychodnie nieznaiomi miedzy obcemi *KochPs* 157; Bo Chryftus dał nam inne ceremonie/ lepiej/ łacne/ krotkie y w małej liczbie *SkarKaz* 311a.

»w tej(że) (a. takiejże) liczbie« = *tyle samo; at testium (a. in eodem) numero JanStat* (3): aby każdy [...] oflawiony o złodzieystwo/ albo o łupy/ powinien swą niewinność sobie równemi w stanie y w powadze świadki w téy liczbie/ iakoby szlachectwá swego dowodzić miał/ obiańnić/ oczyścić/ okazać *SarnStat* 703, 152, 1054.

»w wielkiej (a. w większej) liczbie« [*szyk 4 : 1*] (5): A on zaśię posłał infze sługi w wietrzy liczbie niż piérwzé. *MurzNT Matth* 21/36; *SkarŻyw* A5, 508, 536; *GórnRozm* B2. ~

b. *W połączeniach frazeologicznych (najczęściej zaprzeczonych lub o sensie przeczącym) wyrażających wielką ilość, nieograniczoność, wielki stopień nasilenia czegoś (152)* :

W porównaniu (1): Ale ia rządę/ áby fię do ciebie z ciągnęli wżycy Izráelczycy/ [...] ktorých będzie liczbá niezliczona/ iáko pialku ná brzegu morłkim *BibRadz 2.Reg 17/11*.

Frazy: »ani liczby [czego] nikt dosiãc nie może« (1): iż Pan Bog [...] íprawił [...] rozliczną moc Anyołow świętych/ ktorým áni liczby áni ogárnienia rozumem ípraw ich nikt dofiãdz nie może. *RejAp 101v*.

»liczby nie masz, nie było (a. nie będzie), niet; liczba nie była (a. ani może być)« [w tym: komu, czemu (29), kogo, czego (4), przed kim, przed czym (2)] = *non est numerus Vulg, PolAnt [szyk zmienny] (22 : 8 : 2; 2):* Czemuś mną złodzieiu fłkamał. Mowiãc iż niemálz nikogo/ Oprocz człowieká iednego: A tożci tu wielka ciżbá/ Ani im może być liczbá. *BierEz D3v; OpecŻyw 179; Też ci flę mieśzek z makiem aby wiedział że wiele ludzi moich ieśt aż im lidźby niemálz. BielŻyw 151; WróbŻołt 103/25; SeklKat I4, Y4v; LubPs Q3, ff2v; RejWiz 115, 164v, 180v; Leop 4.Esdr 4/32, Iob 9/10, Ps 146/5, 1.Mach 5/30; Rozmnożę ia potomśtwo twoie ták bárzo/ iż mu żadnei liczby nie będzie przed wielkoćią. BibRadz Gen 16/10, Ier 46/23 [2 r.], Iudith 2/10; RejAp 132 [2 r.], 170v; bo dziś v nas thák wiele ieśt ftroiow/ iż im licźby niemálz. tho po Włofku/ tho po Ífzpánfku/ po Brunfzwiłku *GórnDworz L6, G6v; RejPos 149, 200; BiałKat 73v; RejZwierc Aaa2; BielSpr 57; BudBib Iob 21/33; Męki mię/ ktorých liczby niemálz/ ogárnęły KochPs 59, 103; SkarŻyw 57; CzechEp 192.**

»liczby [komu] nie stanie« (1): A czo fie tych dotycze/ kthore ná fwiát wiele dobre⁸⁰ przyniofły/ będzeli ie chciãł liczyć/ licźby mi nie sftãnie *GórnDworz Z*.

Zwroty:»liczby nie mie(wa)ć« (3): *LubPs L2; O Pãnie Boże/ ktorego miłofierdzie liczby nie ma LatHar 575, 206.*

»bez liczby rozmnożyć (a. przymnożyć) się« [szyk zmienny] (2): Narod Syreyłki prześlãdował á zciłkał oycá moie⁸⁰/ ktory wfłedł był do Egiptu [...] y zrofl á rozmnożył fie w lud wielki y mocny práwie bez liczby [*crevitque in gentem magnam ac robustam et infinitae multitudinis*]. *Leop Deut 26/4; CzechRozm 115.*

»[czemu] nie wiedzieć liczby« (1): Item kfzyãzek włchkolach zakonu pokradł, kthorem nyewye lyczby *LibMal 1547/137.*

Wyrażenia: »niezliczona (a. niezliczna, a. nieprzeliczona), nieskończona (jest) liczba« [w tym: kogo, czego (18)] [szyk 11 : 10] (20 : 1): nyezlyczonã lyczbã anyelfkã nyeuãtpymy yz bog poślal ku fluzbye they panny *PatKaz III 114v; BibRadz 2.Reg 17/11, I 336b marg, II 138b marg; RejAp 82v; GórnDworz D8, Y2v, Z3v, Z7, Iiv; A tákże wżycy ípołu iednákfz śmierciã mieli niezliczonã licźbę vmártych [mortuos habebant innumerabiles Vulg] BudBib Sap 18/12; KochOdpr B2; Liczbę nieprzeliczonã wśi w popiół obrócił KochJez A3v; GórnRozm D3v, G3, M3v; GrabowSet O4; LatHar 473; WujNT 851 marg; VotSzl Bv, C3.*

»liczba tysięczna« (1): cnot liczbá tyśięczna/ Znãczna pod fłóncem/ [...] á człowiek/ gdy onę Widzi: twã fławę niozłby w kãżdã ftronę. *GrabowSet Mv.*

Szeregi: »liczba, (ani) koniec« [szyk 1 : 1] (2): Mãdrofciãm iego licźby niet áni kóncã żadnego *LubPs ff2v; BiałKat 73v.*

»liczba abo miara« (1): włzãkże nádzieię mam w twoim miłofierdziu/ ktore licźby ábo miãry nie ma. *LatHar 206.*

»liczba abo mnostwo« (1): á przy wotowaniu: więcej będzie patrzał ważności wotowania niżli liczby ábo mnostwá [*plus pondere quam numero sententias examinaverit*] *ModrzBaz* 30v.

Wyrażenia przyimkowe: »bez (a. przez, a. krom) liczby« (86): *OpecŻyw* 174v; *BielŻyw* 113; Item zeznal yfch stemze Iacubowfym beż lydzy kradl alye nyepomny řzyla thego bylo *LibMal* 1545/95, 1553/173 [2 r.]; *BielKom* E6; Rořkazał Pan wnet w ich zyemi iż bez liczby řpádłá/ Száráncza ktora trawę ich y owoce zyádłá *LubPs* Yv, Lv; *RejWiz* 154v; Bez lidźby ieřt ludzi wflyřtkich [*infinitus numerus est populi omnis*] tych ktorzy byli przed nimi y kthorzy potym máią być *Leop Eccle* 4/16, *Sap* 18/12, *Is* 2/8, *2.Mach* 12/16; *OrzRozm* Ov; Przewrotny trudno ma być nápráwiony/ á błaznow bez liczby. *BielKron* 79, 30v, 55, 60, 64v, 77 (12); *HistRzym* 104v; *RejPosRozpr* b4; *BietSpr* 61; *BudBib* 1.Par 22/4, I 374b marg; Bo ieřli řie ná káždy dzień krom liczby/ y pewnego mieyřcá wfzędę przemieniáć/ ábo przywędzowáć do chlebá muři: tedy řie nie záwzdy zá nas okázuie/ áni záwzdy przyczynia. *CzechRozm* 265v, 6v; Opuřczám inne bez lidzy řwiádeřtwa/ ktorych řię teź y we wtorey częřci przyczyni *SkarJedn* 143, A2, 25, 87, 94, 112 (10); Innych bez lidźby cudow czyniř *SkarŻyw* 30, A3v, 189 [2 r.], 263, 481, 501 (11); *StryjKron* 145, 370, 658; *CzechEp* 81, 105, 121, 151, 325, 351, 381; *NiemObr* 71; *ActReg* 44, 45; *WujNT* 725; Y bez liczby tákowych mieyřc naydźieř. *WysKaz* 26; *SkarKaz* 419a, 456a; Pomiiam okwitořć ról [...] Wřzego rodzáiu byđłá/ y dobyřków ciźby/ Złotá/ řrebrá/ gromády pieniędzy bez liczby. *GořCast* 17. Cf »bez liozby rozmnożyć się«.

~ W porównaniu (1): y będye liczbá ludu Izráeřłkiego iáko piałek morřki bez liczby *BielKron* 92v.

W charakterystycznych połączeniach: było (jest itp.) [kogo, czego] bez liczby (21); bez liczby [kogo, czego a. co] (na)czynić (nadziałać) (4), fundowáć, gináć, (na)krařć (4), mieć (4), nabráć, nabudowáć (2), najđowáć, najřć się, nakłařć, naleźć (2), opuszczáć (4), pobić (nabić) (3), pokazać, popalić, poráźáć, porownáć, posyłać (2), potracić (2), powiedzieć, przeprawić, spařć, řpiewáć, trzymać (2), wziáć, zgotowáć; napęłniony bez liczby.

Wyrażenia: »mało nie bez liczby« (7): *CzechRozm* A7, 51v, 155; Gdy řię błędom I. M. X. K. tym pilniey przypátruie: ktorych/ iákom iuź rzekł: ieřt máło nie bez liczby *CzechEp* 107, 14, 215, 234.

»prawie, jakmiarż bez liczby« (2 : 1): A Synowie Ruben y Gad/ bárzo wiele byđłá mieli/ y wfzelákiego dobyřtku práwie bez liczby [*et erat illis in iumentis infinita substantia*]. *Leop Num* 32/1, *Deut* 26/4; Inřzych řekt choć rozlicźnych y iákmiař bez liczby iuź iákoby v nas tylko cień zořtał *PowodPr* 33.

Szeregi: »bez liczby i miary« (1): iż řłowá řwego kaźe z pilnořciá przyřřzegáć/ y onego dźiatek/ á nie ludzkich baiek/ vczyć: iákich ieřt w papieřtwie bez liczby/ y miáry *CzechEp* 114.

»mnostwo, bez liczby« (1): Burzác teź y owczářnie nábráli byđłá mnořtwo beź liczby [*infinitam multitudinem*]/ y Wielbłáđow *Leop* 2.Par 14/15.

»bárzo wiele, a máło nie bez liczby« (1): ono mařz napierwfze 1. Moy: 3. v 15. Nafienie niewieřcie zetrze głowę wędzowi: potym/ Nafieniu twemu dam tę źiemieř/ [...] y inřzych tym podobnych bárzo wiele/ á máło nie bez liczby. *CzechRozm* 155. ~

»nad liczbę« (3): *OpecŻyw* 46; ZGrzeřzyłem/ Pánie/ náđ liczbę piałku morřkiego. *LatHar* 139, 111.

c. *Odpowiednia, taka jak należy, określona, stosowna, ta właśnie ilość (21)* : Supernumerarium, Co nád lidźbę náddano. *Mqcz* 253b; Vczynili też święto kuczek/ iáko nápiáno/ y całopalenia (czynili) dzień w dzień liczbę wedle obyczaiu [*in numero secundum consuetudinem*]/ (*marg*) wł: rzecz dnia wdzień iey. (-) co ktorego dnia przyłtoi. *BudBib* 1.*Esdr* 3/4; *Oczko* 27.

Fraza: »wypełni(a) (*a. spełni, a. napełni, a. musi wypełnić*) się, z pełna wynidzie, będzie napełniona liczba; wypełnienie liczby« [*w tym: kogo, czego (11)*] = *impletus fuerit numerus Vulg* [*szyk zmienny*] (*10 : 1: 3; 1*): GDy fie łpełni liczba wybránych/pán buóg konietz temu vczynij/ ijz ludzie wlfytcy pomrą *OpecŻyw* 190v; *Leop* 4.*Esdr* 4/36; vłfyłzyłz/ iáko iuz Pan gdy będzie raczył dokończyć tych dziwnych burd á frogich zamieszek swiátá tego/ á gdy iuz będzie nápełniona liczbá wiernych iego kthore on od wiekow przeyrzał ile mu ich byłá potrzebá do ofádzenia [...] krolełtwá fwego *RejAp* BB5, D8v, 61v, 62, 97, 108v, 118; *RejPos* 6; *BudBib* 4.*Esdr* 4/35; *CzechRozm* 185; A przeto ow obyczay ma być gánion/ gdy żołnierze z ledá ludzi zbieráią/ tylko dla wypełnienia liczby [*numeri tantum explendi causa*]. *ModrzBaz* 116; *ArtKanc* G14; *WujNT* 136.

Zwrot: »z pełna [= *tyle, ile należy*] być w liczbie« [*szyk zmienny*] (3): *BierEz* K; O tych to mowi Ian Ewanyeliftá/ wyłzli od nas ále nie byli známi. Ná ich mieyfce ine wzyęto áby łpełná byli w liczbie *BielKron* 139; *BielSpr* 52.

d. *Wymiar, miara, długość, odległość, wielkość czegoś (często podana w liczbach) (29)* : Iefli *Diameter* będzie ná dźiesięći łokiet/ weźmi puł liczby téy/ to ieft/ pięć łokiet *GrzepGeom* F3; Zásię/ trzy Stá kopánych Prętów/ ná więtfzá liczbę/ vczyni trzydźięści Prętów. *GrzepGeom* I4v, I2.

liczba czego (21): A to ieft liczbá wżytkiégo plácu/ trzydźięści y łżeść łokiet kwádratowych *GrzepGeom* F2. *Cf* *Zwroty, Wyrażenia*.

W charakterystycznych połączeniach: *cała liczba (3), większa; liczba linijej, placu, strony (2); puł liczby (6); liczbę rozumiec; z liczbą zgadzać się*.

Zwroty: »multiplikować [= *mnożyć*] liczbę [*czego*] przez liczbę [*czego*]« (1): wiodá łzérzą ná dłużá/ multiplikuiąc liczbę dłużey przez liczbę łzérzey. *GrzepGeom* K2.

»wieść liczbę (*a. puł liozby*) na liczbę (*a. puł liczby*)« [*w tym: czego: przy pierwszym użyciu (9), przy drugim użyciu (9)*] = *mnożyć co przez co* [*szyk zmienny*] (12): wiedzże liczbę tę co ieft ná łzérzą/ ná drugá liczbę co ieft ná dłużá *GrzepGeom* Fv, Ev, F2v, F3, F3v, G4v [2 r.] (12).

Wyrażenia: »liczba dłużej (*a. długości*), liczba co (*a. która*) jest na dłużá« (6 : 2): á potym liczbę łzérokości/ małz wieść ná liczbę długości. *GrzepGeom* Ev, Fv, F2v, F3v, H4v, I, K, K2.

»liczba szerzej (*a. szerokości*), liczba co (*a. która*) jest na szerzá« (6 : 2): wiedz liczbę która ieft ná łzérzą tego plácu/ ná liczbę która ieft ná dłużá *GrzepGeom* F2v, Ev, Fv, F3v, H4v, I, K, K2.

7. Ilościowy spis osób lub rzeczy; rejestr, wykaz; catalogus, recensio Calep (28) : *Catalogus* – *Katalog*, liczba, poznaczenie. *Calep* 171a.

liczba kogo, czego (17): A tego naczynia tá liczbá: kubkow łrebrnych ku napoynym offiára^m dwa tyfiácá/ y czterzyftá: Miednic łrebrnych trzydźięści *Leop* 3.*Esdr* 2/13, 2.*Esdr* 7/1; Vczyniłz też liczbę łynow [*summam ... filiorum*] Gerłonowych/ wedlug pokolenia y domow ich. *BibRadz Num* 4/22, *Gen* 22 arg, *Ex* 1 arg, *Num* 26/41, 1.*Par* 12/23, 2. *Esdr* 7/7; (*nagl*) O liczbie á wywodzye Sybil. (-) *MArkus Warro* pił w swoich kłęgach do Iuliułá Celárzá dzyefięć Sybil być od Bogá náznáczonych/

które są: Perfyká/ Libiká/ Delfiká/ Kumea/ Erytrea/ Sámia/ Europea/ Helefpontyká/ Frygia/ Tyburtyná *BielKron* 132, 43 marg, L111; *Calep* 898a; (*nagł*) Liczbá Stáróftw. (-) Máłéy Polłki, 40. Wielkiéy Polłki, 30 W Prusiéoh, 20 W Mázowfzu, 12 *SarnStat* 358. Cf *Zwroty*.

W charakterystycznych połączeniach: liczba Benijamitow, godnych, Izraelitow, koni, ludu, mężow, naczyńia, okazanych, przedniejszych, starostw (2), synow (3), Żydow.

Zwroty: »liczbę [kogo, czego] spis(ow)ać« = numerum recensere Modrz; numerum conscribere JanStat (2): Trzebá też do tego przełożyć ludzi łtáteczné/ [...] ktorziby woýfká doglądáli/ liczbę tych ktorzi fię okazowác máią łpifowáli/ huffy iáko ku bitwie łzykowáli ModrzBaz 111v; SarnStat 374.

»wylczyć liczbę [czego]« (1): Y wylczywfyzi miánowicie liczbę Stáróftw, ták zámyka *SarnStat* 484.

Wyrażenia: »księga liczby [kogo]« = rejestr (1): y zgormádziłem co czelniefýze/ y vrzędniki/ y lud obecny/ ábych ie policzył: y nálażłem kxięgi liczbý onych [librum census eorum] kthorzy byli pierwey przyłłli/ y náležiono w nich ták nápiáno. Leop 2.Esdr 7/5.

»Księgi Liczby« = tytuł biblijnej *Czwartej Księgi Mojżeszowej (4)*: Gdi offiarowali Beelfegor o tym w kxięgach liczby we dwudziestym piątym kapitulum. *SeklKat* E, G3, H4; 4. Moizefzowe/ ábo Kłięgi Liczbý. *BibRadz* *7v.

Szeregi »liczba, poczet« (1): Liczbá. Poczet żydow. BielKron 43 marg.

Wyrażenie przyimkowe: »wedle (a. według) liczby« = secundum numerum Vulg; per nomina tribuum, per numeratos PolAnt (5): A Thák Dawid y vrzędnicy iego woýfká/ odłaczyli na posługę fyny Aláff/ y Heman/ y Idithum kthorzyby prorocctwá opiewáli przy Lutniach/ gęflach/ y Cimbalech/ według liczbý swoiey. [...] Z fynow Aláffowych: Záchur/ Iozeff/ Náthánia/ y Azárelá/ fynowie Aláff Leop 1.Par 25/1.

~ *wedle liczby kogo, czego (4)*: Brany mieýfckie będą wedle liczby imion pokolenia Izráelfkie⁶⁰/ trzy brany ku Pułnocy/ braná Ruben iedná/ druga braná Iudá/ a trzecia braná Lewi. *BibRadz Ez* 48/31, *Num* 26/37, 47; *BudBib* 1.Par 27/1. ~

a. Osoby, grupy osób objętych spisem (1) :

Szereg: »poczet i liczba« (1): Wpułtyni tey polęgá trupy wálze/ y włzytki poczty wálze/ y włzytki lidzby wálze [et omnes numerati vestri secundum adversum numerum vestrum] *BudBib Num* 14/29.

8. Termin gramatyczny (23) :

Zwrot: »odmieniĆ liczbę; odmiana (a. odmienienie) liczby; odmiana w liczbie« = mutatio numeri Modrz [szyk zmienny] (2; 2; 1): ięzykiem fwym wedle włafności iego/ y zwyczáiu połpolitego mowil/ częftá odmiánę w liczbie czyniac. Iáko to gdy mowi/ Vczyńmy człowieká: álic záś wnetze: á niech pánuiá nád rybá morfká. CzechRozm 16v; ModrzBaz 59v; CzechEp 154; LatHar 446, 457.

Zestawienia: [»jedna liczba« = liczba pojedyncza: Numerus singularis – jedno znamionująca, jedna lidzba. ReuchlinBartBydg nlb 2.]

»mała, pojedynkowa liczba« = *liczba pojedyncza (6 : 1)*: A ten Elohim ćielec przy máłéy y wielkiey liczbie łtoi. [...] Przeto ten ćielec z máłá liczbá złączony iednę ołobę Boską znaczy y nią iest/ á gdy záś wielką liczbę ma przy łobie/ tedy też ma y perłon wiele w łobie *CzechRozm* 17v, 17, 17v [2 r.], *3; *NiemObr* 49.

»wielka, wielkości liczba« = *liczba mnoga* [szyk 15 : 2] (16 : 1): Pluralis, nomen a Grammaticis fictum quod plura comprehendit, Wielkiey lidźby. *Mącz* 307b; A iż to łowo ELLOGIM w liczbie wielkości *pluraliter* ięth położone *SarnUzn* C7v; Iáko ono 2. Moy 15. v I. 2. Zápiewáli fynowie Izráelſcy etc. tu wielka liczbá: á wnet záś máła łpiewác będe etc. *CzechRozm* 17, 15v [2 r.], 17, 17v [6 r.], *3; iákom w inſzym exemplarzu nálaſł/ nápiſano/ wielką liczbę z námi á nie z nim *CzechEp* 326, 154, 301; *NiemObr* 36.

9. *Zbiór, szereg, gromada, grono; zespół ludzi lub rzeczy; numerus* *Mącz, PolAnt, Modrz, Cn; corpus* *Cn* (118) : *KochMuza* 27; Náđ inſzé człónki z morzá iuż y pás wychodźi/ Y znákomite pierſi/ y iáſné rámioná: Práwa ręká do téyże liczby ięth włożoná. *KochPhaen* 23.

liczba kogo, czego (75): *BielŻyw* 142; *RejPs* 124; *MurzHist* K2v; *KrowObr* 173v; Wielki narod łmokow Arabłkich wynidźie z wielkoſciá wozow/ kthorych liczbá przyidźie ná ziemię iáko wiátr/ iż fię ich wſzytcy bać y przed nimi drzeć będa *BibRadz* 4.*Esdr* 15/29, *2, I 446a *marg*; *SienLekAndr* a3v; *KuczbKat* 130; *WujJudConf* 212; *BudBib Ex* 12/4, 1.*Par* 7/40; Tá ięth mądra dziewicá/ ktorá nálaſł Pan czuiácá/ [...] dla tego zapłáty/ miedzy liczbá duſz niewinnych/ doſtąpiłá. *LatHar* 469, 596, 667. *Cf* »być, będący z liczby«, »w liczbę kłaſć«, »liczbę nagrodzić«, »należeć do liczby«, »w liczbę poczytać«, »policzyć w liczbę«, »w liczbę przyjąć«, »w liczbę przypuſcić«, »stanąć w liczbie«, »w liczbę wchodzić«, »z liczby wymietować«.

W charakterystycznych połączeniach: liczba sławna; liczba anjołkow, artykułow, bogow, chrzeſcijanow, dusz (2), *fortunnych, mędrkow, nauk, ojcow, owiec* (2), *plączących, poddanych, rozumnych, senatorow, straconych, ſwiętych* (3), *wiernych* (3), *wybranych (przebranych)* (6), *złoſliwych, żołnierzow; do liczby włożyć; wyniszczyć iiczbę, znać; w liczbę przeniesion jest; w liczbie przedniejszy.*

Zwroty: »być, będący z liczby; być w liczbie« [w tym: *kogo, czego* (29), *z kim* (1), *z zaimkiem: ten itp.* (6)] [szyk zmienny] (22 : 1; 8): *RejPs* 80v; *MurzHist* G3v, K2v, P3; *GroicPorz* z; Day mi zlyczyby twych wiernych być/ wieczny miły Boże *SeklPieś* 19; *Leop Deut* 30/5; *OrzRozm* V2; *RejAp* 156; wſzákoż że łá w liczbie rozumnych źwirzát/ muſimy ie [ludzi] przedfię mieć zá ludzie *GórnDworz* Gg3v; *RejPos* 167, 169, 287v; *BialKat* 268v, 293v; *KuczbKat* 330; *WujJudConf* 182, 208; *BudNT Luc* 22/3; *CzechEp* 253; *NiemObr* 99; Wtéyże ięth liczbie ón zakonnik ſwięty/ Z cięniów kłáſztornych na króleſtvo wźięty. *KochPieś* 10v; *ArtKanc* O16; Ktoby oyczyznę á mieyłce vrodzenia łwego rozłzerzył/ [...] áby w liczbie Bogow nieſmiertelnych był. *GostGospSieb* +3; *LatHar* 710, 720, 730; Rzekł do nich Nikodem/ on ktory był w nocy przyſzedł do niego/ á był iednym z liczby ich [*unus erat ex ipsis*] *WujNT Ioann* 7/50, s. 8, 333, 505, 885.

»być w liczbie [czyjej]« = *być czyimś wyznawcą* (2): *RejAp* 108v; Cić łá w thwoiey liczbie co czyłtotę máia/ ciebie y prawdy twey wiernie przyłtrzegáia. *ArtKanc* O16.

»w liczbie nie iſć [miedzy kogo]« = *nie być oficjalnie uznanym, zaliczonym* (1): CYryákus był wybran ná iego [*Poncyjana Papieža*] mieyłce/ ále po roku náđ wolá wſzytkiego duchowieńtwa iechał s pánnámi do Kolná pokrźciwłzy ie [...]. Potym były pobite v Kolná od Attyle y s Cyryákim/ przeto w liczbie nie idzye miedzy Papieże. *BielKron* 151v.

»w liczbę, w liczbie kłaſć (a. pokładać, a. włożyć)« [w tym: *kogo* (3)] = *zaliczać do jakiegoś grona* [szyk zmienny] (3 : 1): *BielKron* 279v; Káždy człówek kłámca/ co Pánu Chryłtułowi przypilowác y

w liczbę go tych pokładac/ rzecz bezbożna y niechrześcijańska ieft. *BiałKat* 268v; Obląpćie fyná: by was więc nie włożył W liczbę straconych *KochPs* 4; *SarnStat* 600.

»liczbę [którą] nagrodzić [= uzupełnić]; nagroda liczby [kogo]« [szyk zmienny] (1; 1): A święci odstępstwem iednego zalmuceni/ odmianą taką wweleleni są: á on lidzbę onę nagrodził/ tak iáko w woyfcze gdy ieden ginie/ drugi/ áby się rząd niepfował/ nástępuie. *SkarŻyw* 208, 258.

»należeć, przynależący do liczby« [w tym: kogo (1), tej (1)] [szyk zmienny] (1 : 1): Pięć gwiazd infzych zořtało które nie należą Do téy liczby/ lecz wolno z Zodiákiem bieżą *KochPhaen* 17; *Calep* [588]b.

»w liczbę, w liczbie poczytać; w liczbie, w liczbę jest (a. ma być) poczytany« [w tym: kogo (5)] = *ascribere ad numerum Mącz; in numero habere Modrz* [szyk zmienny] (3 : 1; 2 : 1): W tey liczbie poczytáią Kfyęgi z Mieyřkíey Cancelláryey vkazáne zá wyznánim Sędźiego álbo Piářzá iz Mieyřkie są. *GroicPorz* y3; *Mącz* 374c; *WujJudConf* 212; *ModrzBaz* 48v; Nie dawné czáfy/ gdy mię poczytano W liczbę fortunnych *KochPieř* 15; Czyń y zemnie/ Oycze/ tobie tákowego/ Abym poczytan był w liczbie/ ludu twego *GrabowSet* K3; *LatHar* 275.

»policzyć (a. policzać) w liczbę; w liczbę, w liczbie jest (a. ma być) policzon(y) (a. wliczony)« [w tym: kogo, czego (7)] = *in numerum ascribenus, a includere Modrz* [szyk zmienny] (3; 5 : 2): *RejPs* 221; *Describere in deos*, W liczbę bogów policzác. *Mącz* 375a; Bo o Solonie nápiřano/ że w Egipcie báwił się náuká mądrořci: á potym wliczbę řiedmi Greckich mędcrow był policzon. *ModrzBaz* 129v, 92v, 122v; *KochPs* 3; *KochTr* 10; W liczbę ciężko pláczących dzisiaj iuż wliczony *WisznTr* 13; *SiebRozmyřl* D2; *SzarzRyt* B2v.

»w liczbę [kogo, czego] przyjac, brać, jest wzięt(y), być przyjetym« [szyk zmienny] (3 : 1; 2 : 1): Ale gdy się vznaia [...] / y w liczbę chrzeřcijanow być przyięci żadaia [...] maia być miedzy kořcioł zborv chrzeřcijańska przyięci. *SeklWyzn* d2v; á pařterz pořluchawřzy go tich rzeczi przyał go lařkawie w liczbę řwoich owiecz *SeklKat* Zv, Zv; *Mącz* 12d; *GrabowSet* P2; Królowie Polřcy [...] poprzyięgáią té pręrogátiwy řtanowi tému dochowywác, y w liczbę Senatorów nie brać, ieno řzláchćicá *SarnStat* 69; *CzahTr* G.

»w liczbę [kogo] przypuřcić, przypuszczony« [szyk zmienny] (1 : 1): o Iezu/ [...] ráczże mię przypuřcić w poczet y liczbę wybráných twoich. *LatHar* 25, 677.

»stanąć w liczbie [kogo]« (2): czyli řtánąć w liczbie niewierných iego á w omylných řpráwach řwiátá tego obłędliwego *RejPos* 277, 260.

»w liczbę wchodzić, przyřć, iřć; w liczbie wchodzić« [w tym: kogo, czego (4), w tę (2)] [szyk zmienny] (3 : 1 : 1; 1): ná dobredźieyřtwá P. Bogá nářzego wřpomináiać/ zá one/ w dni řwięte pewne/ dzięki oddawamy. w tę liczbę wchodzi řwięto Bożego Ciála/ S. Krzyża/ pořwięcenia kořcielnego/ y máło co infzych. *LatHar* 323, 124, 209, 558; *SarnStat* 600, 1149.

»wyłaczac z liczby [jakiej]« (1): Páńny/ [...] Wy mię z řiemie wzwodźicie/ wy mię wyłaczacie Z liczby nieznácznéy/ y nád obłoki wřadzacie *KochMuza* 25.

»z liczby wymietowác, będzie (a. miał być) wyrzucon« [w tym: kogo (2), czyřej (1)] [szyk zmienny] (1 : 2): *RejPs* 17v, 184; theż o tym Iudařzu tenże Dawid z dawná powiedáł: Iż będye wyrzucon z liczby przebráných iego *RejPos* 104v.

»w jednej liczbie zamykać [co]« = *tak samo traktować* (1): Skąd [...] wzyftki tákowe Bołkie obrázy y podobieńftwá názywamy kłamftwem y bálwany nietylko Pogáńłkie bożki/ ále y Krześcijáńłkie obrázy w iedney liczbie zámýkáiać. *WujJudConf* 44v.

Szeregi: »poczet a (i) liczba« (2): Włzákoż nie przeto podáię do niey ty Kłięgi/ áby fię ich więftzy poczet á liczbá w Bibliotece W. K. M. przyczyniła *BibRadz* *2; *WujJudConf* 212.

»liczba i stan« (1): Tedy mu rzékł Biłkup/ iefłize ty wyznáwáłz/ iżeś iefł wliczbie i ftanie potępionych/ niemáłz temu żadną miarą wierzyc *MurzHist* K2v.

Wyrażenia przyimkowe: »z liczby« [o przynależności do jakiegoś grona] (31): Temu Moyzes/ y Aaron ofiáry palili/ Y Sámuel z téyże liczby/ co iemu służyli. *KochPs* 149. Cf »być z liczby«.

~ z liczby kogo, czego (6): *WróbŻółt* R2v; Z których [przeciwników] oto liczby y I. M. X. Hieronim Powodowłki/ Kánonik Poznánłki/ iuż też przeciw mnie grubo vkowáne [...] Wędzidło fwoie wypuścił. *CzechEp* *2v; *Phil D.* Cf *Wyrażenia*.

[ile] z liczby [kogo, czego, której] (5): do tego fie podał/ áby ze wzyftkiewy liczby Miefzczánow/ fześć namożnieyfzych [...] pod iego moc y wolá byli poddáni. *Phil D.* Cf *Wyrażenie*.

W połączeniu z liczebnikiem (1): Włzedł tedy fzátan w Iudałzá/ ktorego zwano Iłkáryotem/ z liczby dwunaście [existentem ex numero]. *BibRadz Luc* 22/3.

W charakterystycznych połączeniach: z liczby ludzkiej, nieznaczej; z liczby cnot, (jawno)grzeszników (3), Kościoła Bożego, mieszczanow, narodow, odrzuconych, roztropanych, rzeczy, uczniow, wiernych, wybranych (2); z liczby poddany; z liczby wybrać.

Wyrażenia »jeden z liczby« [w tym: kogo, czego (3), której (1)] (4): Sprawiedliwość iedna ofobná zliczby cnot. *MurzNT* 3v marg; Tám ná cztery ftá ftrzelców Mołkiewłłkich tráfilo Twój Kozacy/ z którój liczby nie żywili Y iednego *KochJez* B3; *LatHar* 469; *WujNT Ioann* 7/50. ~

»z liczby« = *spośród; de extremis PolAnt; numero Modrz* (10): *Diar* 94; y Kozacy śmieli Z Toropieckimi ftrzelcy ná tenże dzień mieli Potrzebę nie beze krwie: cíłz plác otrzymáli/ Y z téy liczby niemáło więźniów náwiązáli. *KochJez* B3. Cf »wyláczáć z liczby«, »z liczby wymietowáć«.

~ z liczby kogo, czego (4): *BibRadz Gen* 47/2; Iáko dáleko więcey ludzie Chrześcijáńłcy od Cbrześcijáńłskich pánow z liczby niewolnikow máią być wyięci? *ModrzBaz* 89; Mordérzá dułz niewinnych z liczby żywych wytrzeć. *KochJez* [A4]; *WujNT przedm* 41.

W charakterystycznych połączeniach: z liczby braciej, niewolnikow, uczniow, żywych; z liczby [kogo, czego, jakiej] náwiązáć, obráć (obran jest) (2), wyjęt, wytrzeć. ~

»w liczbie« [o przynależności do grona] (32): Będę fię modłił duchem/ będę y myśłá: będę śpiewáł duchem/ będę y myśłá. W tey liczbie/ wtory fpołob modlitwy/ służy temu oftátiecznemu rozdzielaniu. *LatHar* 662. Cf »być w liczbie«, »kłáść w liczbie«, »w liczbie nie iść«, »w liczbie poczytáć«, »w liczbie policzon«, »stanáć w liczbie«, »w liczbie wchodźć«, »w jednej liczbie zamykać«.

~ w liczbie kogo, czego (8): *RejPos* 260; *SkarJedn* 3; *KochPs* 83; Iużeś w liczbie nieśmiertelnych duchow/ iuż nádzieie W łkutek fię tám obrociły *KlonŻal* D4; *GórnTroas* 16; *GrabowSet* Iv; *WujNT* 136, 217.

w liczbie między kim (1): O niechayże fye długo iuż tám fwarzą o nię/ A tu nie połyłią piérwéy do nas po nię: Aż Kumeą Sibyllę przéydzie láty fwémi/ Tóž tám niech potym siedzi w liczbie między niémi. *PudłFr* 67.

W charakterystycznych połączeniach: w liczbie apostołów (2), bogow, duchow (2), ludu (2), mężow, niewiernych, niewolnikow, potępionych, [co] składających, wybranych, złościwych, żywych; w liczbie z dobremi; w liczbie ([kogo], [między kim]) chodzić, siedzieć.

Szereg:»w poczcie a (i) w liczbie« [szyk 1 : 1] (2): RejPos 260; Nigdziefz plag onych frogich Egiptu y gniewu Bożego nie vchodzą/ iedno w poczcie y liczbie ludu Izraélkie⁸⁰. SkarJedn 3. ~

10. *Znak rozpoznawczy, odznaka służąca do oznaczenia przynależności do kogoś lub czegoś (1) : przypifałem ná ofáték tey częłci ten Státut o żebrákách/ kthory ieft: Aby żebracy w Mielćiech/ w miálteczkach/ y we wsiach/ pod pewną liczbą/ á pod znákkiem Plebanim/ albo Rádzieckim chodzili. A kthorzy by byli krom znáku/ ci máią być Stárołćie wydani GroicPorz h4v.*

******* *Bez wystarczającego kontekstu (14) : Numerus. Eyn tzał Lyczbá. Murm 198; Mymer¹ 3; Numeralis, Lidžębny/ co ku lidžbie należy. Mącz 253b; Numerus, Lidžbá/ też rząd. Mącz 253b, 253b, c, 304d, 318a, 481d; Bo to słowo Greckie LOGOS wiele znaczy/ Rzecz/ albo mowá/ liczbá/ przyczyná/ księgi/ słowo/ rć BudNT Ii6; Calep 707b, 708b [2 r.]; JanNKarKoch E3.*

Synonimy: 1.b. cyfra; 2. rząd; 3. algorytmus, arytmetyka, matematyka, rachunek; 4. obliczenie, rachunek; 5. obrachowanie, rozliczenie; 6. ilość, miara, wielkość; 7. katalog, rejestr, spis, spisanie, summaryjusz; 9. gromada, grono, poczet; 10. znak.

Cf LICZENIE